

Дарагія суайчынніцы!

Прыміце самыя шчырыя і цёплыя віншаванні з Днём жанчын! 8 Сакавіка — радаснае і ўсімі любімае свята. Гэтая дата з'яўляецца выдатнай нагодай, каб яшчэ раз падзякаваць мамам і бабулям, жонкам і дочкам, сёстрам і калегам за мудрасць, дабрыню, працавітасць і гармонію, якімі яны напаўняюць наша жыццё, робячы яго больш яркім і шчаслівым. Стваральная прыгажосць і актыўная жыццёвая пазіцыя, прафесійныя, творчыя і спартыўныя дасягненні, уменне годна выхоўваць падростаючае пакаленне — галоўныя рысы беларускіх жанчын. У гэты святочны дзень жадаю, каб у вашых сэрцах заўсёды была квітнеючая вясна, а ў доме гучалі звонкія дзіцячыя галасы, панавалі любоў і ўзаемааразуме.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА

Першы намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Наталля КАРЧЭЎСКАЯ — ідэальнае ўвасабленне бізнесвумен. У поўным сэнсе гэтага слова: яна арганічна спалучае жаноцкасць і дзелавы стыль ва ўсім (а не толькі ў адзенні). Адпаведна, лепшага суразмоўцы напярэдадні 8 сакавіка бадай і не знайсці. А паколькі першы намеснік міністра курыруе самы шырокі спектр нашага культурнага жыцця, мы прыйшлі да яе на інтэрв'ю цэлай рэдакцыяй — каб кожны з журналістаў мог задаць пытанні (часам даволі вострыя) па той тэматыцы, якая найбольш яго хвалюе.

ст. 4-5

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Ледзі-кіраўнік у атачэнні творчасці

Фармат "Формулы чалавечнасці"

Нетрывіальныя гісторыі, эмпацыя і новы канцэптuallyны падыход — пры стварэнні новага Інтэрнэт/ТБ-серыяла "Формула чалавечнасці", прысвечанага людзям на Ваіне, Цэнтр сучаснай культуры "Бягучы чарапах" кіраваўся такім падыходам. Ужо сёння першыя шэсць гісторый з 12-ці гледачы могуць убачыць на сайце кінакампаніі. Прэзентацыя ж серыяла адбылася 4 сакавіка ў хабе ОК16 пры ўдзеле грамадскіх аб'яднанняў — "Беларускай асацыяцыі былых непаўналетніх вязняў фашызму", "Узаемаразумення", выклікаўшы канструктыўнае абмеркаванне праекта публікай.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Рэжысёрам дакументальнага-мастацкага цыкла выступіў Раман Раманаў. Гісторыі рэальных людзей, што перажылі II сусветную вайну і Халакост, аповеды, што перадаваліся і захаваліся ў сем'ях, — з'яўляюцца літаратурным матэрыялам праекта. Выразную іх адаптацыю для гледача робіць беларускія акцёры. Андрэй Саўчанка, Святлана Бень, Станіслаў Плякарскі, Ігар Шагалееў, Павел Харланчук, Іларыя Шашко, Ігар Пятроў, Людміла Сідаркевіч, Алег Коц, Раман Падалька, Святлана Анікей... — далёка не поўны пералік артыстаў, што распавядаюць невялічкія навелы, у цэнтры якіх мужныя і чалавечныя ўчынікі. У адаптаваных гісторыях ёсць і сцэнарыст — вядомы драматург і аўтар Сяргея Анцалевіча.

— Мы адмыслова абралі для сябе фармат "малых наратываў", — тлумачыць аўтарскі падыход каманды прадзюсар "Формулы чалавечнасці" Леанід Каліцэна. — Менавіта такі падыход, на маю думку, робіць гісторыю набліжанай да кожнага. І што ёсць чалавечнага ў нас, што даламагае пераадолець тыя абставіны, у якіх немагчыма знаходзіцца — гэта пытанне, на якое нам хацелася сканцэнтраваць увагу.

Рэжысёр серыяла Раман Раманаў адзначаў, што для яго асабіста быў важны фармат "малога экрана".

— Каб глядач слухаў гэтыя гісторыі нібыта адзін на адзін. І тут вельмі дарэчным мне падаецца прагляд у інтэрнэце, калі памер малога экрана настройвае на камерны лад.

У падчас матэрыялу стваральнікі дакументальнага цыкла выкарыстоўвалі адзін канцэптuallyны ход, які, тым не менш, не хочацца раскрываць, каб гледачы не гублялі інтрыгу напярэдадні прагляду.

Аповеды акцёраў аўтары манціруюць з графічнымі малюнкамі — бадай, толькі ў гэтым прыёме стваральнікам серыяла можна пажадаць разнастайнасці — каб кожная гісторыя мела свой графічны стыль. У цэлым, аўтарам удаецца скарыць тэлевізійную стылістыку цікавым матэрыялам і канцэпцыйнай, але візуальны бок серыяла можна было б зрабіць больш вынаходлівым.

Падчас прэм'еры ад гледачоў прагучалі розныя меркаванні: і што цыкл мусіць быць падоўжаны — дванаццаць серый, маўляў, толькі пачатак, і што трэба было, магчыма, "разгарнуць" гісторыі — кожная серыя доўжыцца не болей за дзевяць хвілін, а "хочацца болей", — гучалі, напрыклад, такія водгукі. Але найбольш трапным падалася адна заўвага — што цыкл праз удзел у ім пераважна маладых акцёраў — набліжае ліхалетнае мінулае да новых пакаленняў, якія маюць патрэбу, адпаведна, у новым фармаце знаёмства з гісторыяй. З гэтым пасылам праекта — нельга не пагадзіцца.

Астатнія шэсць серый цыкла Цэнтр сучаснай культуры "Бягучы чарапах" аб'явае выласці бліжэй да 9 Мая.

Праект "Формула чалавечнасці" быў рэалізаваны ў рамках праграмы "Месяца сустрэч": Дзьялоў пры падтрымцы фонду "Памяць, адказнасць, будучыня".

Ключ да культуры нацыі

26 лютага ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры адбылася прэзентацыя кнігі "Рэспубліка Беларусь і Еўрапейская Хартыя рэгіянальных моў і моў меншасцяў". Кніга з'явілася ў рамках сумеснага праекта Інстытута філасофіі Нацыянальнай акадэміі навук з Саветам Еўропы, рэалізаванага ў 2018 — 2019 гг., і асвятляе распаўсюджанасць ды развіццё моў нацыянальных меншасцяў у Беларусі.

Антон РУДАК

У выданні прадстаўлены механізмы Еўрапейскай Хартыі рэгіянальных моў і моў меншасцяў, а таксама разглядаюцца пытанні дзевяці традыцыйных для Беларусі моў нацыянальных меншасцяў і перспектывы выканання Хартыі ў іх адносінах. Мерапрыемства праходзіла ў рамках святкавання Дня роднай мовы і Дня "Нуль дыскрымінацыі", што адзначаецца 1 сакавіка.

Аб стварэнні кнігі і яе змесце распавяла загадчык Цэнтра даследаванняў глабалізацыі, інтэграцыі і сацыякультурнага супрацоўніцтва Інстытута філасофіі Нацыянальнай акадэміі навук Наталія Кутузава. Яна адзначыла, што ў сферах культуры, адукацыі і сродкаў масавай інфармацыі Беларусь не проста выканала, але істотна перавыканала патрабаванні хартыі. У краіне створаны ўсе ўмовы для захавання моў нацыянальных супольнасцяў. Такім чынам, Беларусь патэнцыйна гато-

вая да прыняцця і выканання Еўрапейскай Хартыі рэгіянальных моў і моў меншасцяў.

У прадстаўленай кнізе перадусім прааналізаваныя прававыя аспекты і ўмовы існавання моў нацыянальных супольнасцяў у Беларусі, а таксама магчымасці для іх развіцця. Былі вызначаны дзевяць моў, традыцыйных для нашай краіны (па ступені пашыранасці): польская, літоўская, латышская, украінская, ромская (цыганская), татарская, эстонская, нямецкая і ідыш. У выданні разглядаецца таксама гісторыя іх бытвання. Тэксты для кнігі пісалі самі прадстаўнікі нацыянальных супольнасцяў і носьбіты адпаведных моў. Кіраўнікі нацыянальных аб'яднанняў прэзентавалі матэрыялы аб развіцці моўнай інфраструктуры: дзе існуюць гурткі па іх вывучэнні, колькі чалавек і якія ўзроставы групы яны налічваюць.

Страта

Пайшла з жыцця народная артыстка Беларусі Ірына Шыкунова, якая не адно дзесяцігоддзе азорвала сваім талентам оперную сцэну нашага Вялікага тэатра і, выкладчыца ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, выхавала безліч добрых спевакоў. Літаральна тыдзень не дажыла яна да свайго юбілею: 15 сакавіка ёй павінна было споўніцца 80 гадоў.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Асабіста для мяне яна была і засталася Ірынай. Не з-за панібракцкіх узаемаадносін, а з-за адной са сваіх герайн — з першай рэдакцыі оперы Дзімі-

Ірына і яе "... Легенды"

рыя Смольскага "Сівая легенда". Яе Ірына была моцнай духам сялянскай дзяўчынай, адданай свайму каханню, гатовай дзеля люблага шляхціца Рамана прыняць пакуты і нават смерць. Менавіта яна спявала Гальку ў аднайменнай оперы Станіслава Манюшкі (так-так, гэты спектакль калісьці ўпрыгожваў афішу нашага тэатра, хаця ў "беларускасць" аўтара верылі тады далёка не ўсе, прылічваючы яго адно да польскай музычнай культуры).

Урадженка вёскі Камуна Любанскага раёна, Ірына Шыкунова цудоўна ўжывалася ў ролі сялянкі. Але глядзячы на яе ў жыцці, усе лічылі яе інтэлігенткай у дзясцятым калене. Бо яна ўмела прыпаднесці і сябе, і шыкоўны голас, і саму культуру свайго выканання, працаваную за гады вучобы ў нашай кансерваторыі, далейшай стажыроўкі ў міланскім тэатры "Ла Скала" і працы ў тэатры. Адказнасць у яе была такая, што і дагэтуль ходзяць легенды: маўляў, за больш як 30 гадоў сольнай кар'еры Шыкунова ніколі не сыходзіла на бюлетэнь — збіра-ла ў кулак усю сваю волю і спявала. Ды так, што яшчэ некалькі

На аснове гэтых звестак былі таксама выданыя брашуры, прызначаныя для распаўсюджвання сярод прадстаўнікоў нацыянальных супольнасцяў — яны дазвалялі ім зарыентавацца, дзе можна вывучаць мову продкаў, у які гурток альбо школу накіраваць дзіця, каб яно засвойвала сваю культуру. Напрыклад, у Беларусі працуе па дзве школы з польскай і літоўскай мовамі навучання.

Таксама кніга будзе карысная для прадстаўнікоў мясцовых органаў улады, асабліва ў рэгіёнах кампактнага рассялення нацыянальных супольнасцяў. Цікавы для ўсіх і юрыдычны аспект, дзе апісваюцца механізмы абароны правоў носьбіта мовы, напрыклад — выкарыстання яе ў судовых разбіральніцтвах.

Дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры Міхаіл Рыбакіў адзначаў, што ўзнятае пытанне ўключае ў сябе таксама і аспект развіцця літаратурнай творчасці, а творы, напісаныя ў Беларусі на гэтых мовах, таксама з'яўляюцца часткай беларускага пісьменства. У зборак музея прадстаўлены, напрыклад, кітабы — кнігі беларускіх татар, пісаныя арабскай вяззю, але на беларускай мове.

На прэзентацыі прысутнічалі і выступалі віцэ-кіраўнікі цыганскай дыяспары Артур Гоманаў, кіраўнік літоўскай абшчыны Віталія Калесніківа і старшыня аб'яднання "Татар-башкірскай культурнай спадчыны "Чышыма" Эльвіра Ляўшэвіч.

Кнігу распаўсюдзяць у школах, частка накладу мяркуецца перадаць у пасольствы тых краін, прадстаўнікі народаў якіх жывуць у нашай рэспубліцы, а таксама ў грамадскія аб'яднанні, створаныя імі.

КУЛЬТУРА ШТОПІНЧЭВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУЧУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдавецтва з астрычкініка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адказны сакратар — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў:** Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўген РАПІН; **аглядальнікі рэдакцыі:** Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Алег КЛІМАЎ, Надзея КУВРЭЙКА, Антон РУДАК, Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнты:** Пётр БАБЦЕЎСЦЫК, **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; **карэктар** — Таццяна ПАШЧЫНКА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч. 4, 4-ы паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефакс: (017) 334 57 41. Раўнамы адзель: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Дырэктар — СІАБОВІЧ Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Частковы паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў падавальніцка прызвана, поўнаю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (імя, прозьвішча, дата выдання, кім і калі выданыя пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэдкаюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыялы на правах рэкламы.

© "Культура", 2020. Наклад 3348. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.

Падыскан у друку 06.03.2020 у 18.00. Замова 902.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". Р. 02330106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Калектыв рэдакцыйна-выдавецкай установы "Культура і мастацтва" выказвае шчырыя спачуваныя рэдактару аддзела рэдакцыі газеты "Культура" Яўгену Мікалаевічу Рагіну ў сувязі з напатаўшым яго гарам — смерцю маці Тамары Аляксандраўны.

Днямі Беларускай дзяржаўнай харэаграфічнай гімназіі-каледжу споўнілася 75 гадоў. Але асноўныя ўрачыстасці ды святкаванні перанесены на канец вучэбнага года, каб не парушаць стройны, складзены дзесяцігоддзямі працэс падрыхтоўкі юных артыстаў.

Надзея БУНЦЭВІЧ/
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Па-дэ-дэ юбілейных лічбаў

Задзеся неверагодным, але харэаграфічны каледж і сапраўды быў адкрыты ў 1945 годзе, толькі называўся іначай — вучылішчам. Па адных падліках, гэта адбылося 27 лютага. Па другіх — 3 сакавіка, што і лічыцца афіцыйнай датай заснавання навучальнай установы.

Беларусь вызвалена, але вайна яшчэ не скончана. Мінск амаль цалкам зруйнаваны. І ў такіх умовах — думаць пра будучыню беларускага балета? Ці ж гэта магчыма? Гісторыя павердзіла правільнасць тых рашэнняў: менавіта так, з прыслом на адухоўленне мастацтвам будучыню, і трэба пераадольваць жыццёвыя цяжкасці. Але гэта не значыць, што да таго часу артыстаў балета ў нас не рыхтавалі. Свае школы існавалі пры магначкіх оперных тэатрах XVIII стагоддзя, у XIX — здарыўся перапынак, у XX — новае нараджэнне. Харэаграфічны клас быў пры Мінскім музычным тэхнікуме, толькі адкрыўся там не адразу, а праз чатыры гады існавання тэхнікума, у 1928-м. На аснове гэтага класа была створана Бе-

На занятках.

ларуская студыя оперы і балета. А ў 1939-м харэаграфічнае аддзяленне, складзенае пераважна з выхаванцаў дзіцячых дамоў, з'явілася ў тэатральным вучылішчы, і яго першы выпуск прыпаў на апошнія перадваенныя дні 1941-га. Прычым сярод арганізатараў таго аддзялення, навучэнцы якога ўдзельнічалі нават у Першай дэкадзе беларускага мастацтва

ў Маскве ў 1940-м, была народная артыстка Беларусі Зінаіда Васільева. Менавіта яна стане пасля вайны першым мастацкім кіраўніком цяперашняй гімназіі-каледжа.

Праемнасць? А яшчэ нейкая амаль фантамагарычная звязка балета і вайны — быў даснага сутыкнення маладосці і смерці, вытанчай прыгажосці і жахаў. Балет перамог —

і 75 гадоў запар, без перапынку з "адпачынкам на лаўрах" педагогі з багатым танцавальным мінулым рыхтуюць усё новыя пакаленні білісцукіх артыстаў. Сярод першых выкладчыкаў тагачаснага харэаграфічнага вучылішча — знакамітая Ніна Младзінская, якая была прымай нашага Вялікага тэатра да 1957-га, пакінуўшы сцэну ў 52 гады. Як і іншыя тагачасныя

педагогі новай навучальнай установы, яна была вучніцай і паслядоўнай Агрыпіны Ваганавай — заснавальніцы рускай класічнай школы балета, працягваючы яе справу ў Беларусі. Адной з выпускніц нашага харэаграфічнага вучылішча па класе заданай Ніны Младзінскай стала Інэса Душкевіч — народная артыстка Беларусі, цяперашні мастацкі кіраўнік гімназіі-каледжа.

— Мы імкнемся захоўваць лепшыя традыцыі балетнай класікі, — гаворыць Інэса Анатолеўна. — Я памятаю, як я тут вучылася, з якім паразуменнем ставіліся да нас выкладчыкі, як імкнуліся падтрымаць. Сёння ж вельмі важна падтрымліваць і берачы найперш саміх педагогаў. Сыходзяць акасалы, але застаюцца іх запаведы, што перадаюцца ўсё новым пакаленням. Дзеці прыходзяць да нас розныя — і вельмі адораныя ад прыроды, і не вельмі. Але на выпуску ёсць выглядаюць прыстойна, бо выкладчыкі не шкадуюць сваіх сіл. І лепшыя адразу прыходзяць у тэатр, становяцца вядучымі салістамі.

Завітайце на нашы справазначна-выпускныя канцэрты і спектаклі — самі ўсё ўбачыце!

Так, асноўныя юбілейныя ўрачыстасці адбудуцца ў маі — на традыцыйным выступленні навучэнцаў гімназіі-каледжа на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра Беларусі. Прапрацоўваюцца і магчымасці правесці галаканцэрт сусветных зорак — былых выхаванцаў нашай навучальнай установы. Такі "зорны россып" сапраўды мог бы ўпрыгожыць той жа фестываль "Балетнае лета ў Вялікім". Але не будзем зазіраць наперад, каб не сурочыць. Бо ў тым, наколькі адметных артыстаў у нас рыхтуюць, пераконваюць старэйшыя пакаленні былых выпускнікоў. Сярод іх — народныя артысты Беларусі Людміла Бржазоўская, якая цяпер працуе педагогам-рэпетытарам нашага Вялікага тэатра, Юрый Траян — галоўны балетмайстар гэтага тэатра, Вялянцін Душкевіч — мастацкі кіраўнік Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі і многія-многія іншыя.

Гісторык Сяргей Тарасаў з мастакамі Уладзімірам Тоўсцікам і Уладзімірам Зінкевічам на фоне партрэтаў князя Глеба Усяславіча і кашталяна Яна Глябовіча (фота аўтара).

Гісторыя мінскай гарадской ратушы звязаная як мінімум з адным прывідам — кажучь, некалі тут з'яўлялася здань пакаранага смерцю ў XVIII стагоддзі шляхціца Міхала Валадковіча. Але сёння ў адноўленым будынку паўстаюць з цемры вякоў іншыя постаці, і зусім не такім мстычным шляхам. З сакавіка тут адбылася прэзентацыя серыі жывапісных работ "Імя ў гісторыі Мінска. Гістарычныя асобы ў партрэтах сучасных мастакоў", прымеркаваная да даты першай летапіснай згадкі пра Мінск ў "Аповесці мінулых гадоў".

Цені продкаў ажываюць у ратушы

Антон РУДАК

На шасці партрэтах прадстаўленыя найбольш славетныя і адметныя гістарычныя асобы, якія ў розныя часы кіравалі Мінскам і яго ваколліцамі. Тут і першы мінскі князь Глеб — сын славутага Усяслава Чарадзея, і кашталян Ян Глябовіч, пры якім пачалі збудоваўца Верхняга горада, і мінскі староста і ваявода Кшышгаф Станіслаў Завіша, дзякуючы якому Мінск займеў каштоўную рэліквію — мошчы святога Феліцыяна, нябёснага апекуна горада.

Працягваюць галерэю славетных постацяў мінуўшчыны грамадзянскія губернатары Мінска і Мінскай губерніі Захарый Карнеў і Вікенцій Гячан-

Гячэвіч, дзякуючы якім горад набываў новае аблічча ў першай палове XIX стагоддзя, а таксама гарадскі галава Караль Ян Гутэн-Чапскі, які вядомы тым, што збудоваў у Мінску першую электрастанцыю і распачаў рух конкі.

Як мы паведамілі раней, вобразы шасці колішніх кіраўнікоў Мінска выканалі ў тэхніцы роспісу па ляўкасе тры прафесары Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў — народны мастак Беларусі Уладзімір Тоўсцік, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі Уладзімір Зінкевіч і лаўрэат прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "За духоўнае Адраджэнне" Уладзімір Ганчарук.

У дзень прэзентацыі пра лёсы і здзіўленні колішніх кіраўнікоў Мінска распавялі даследчыкі іх біяграфій —

трое кандыдатаў гістарычных навук. Археолог Сяргей Тарасаў гаварыў пра тое, як выглядаў сярэднявечны горад, і чаму Глеб Усяславіч варагаваў са сваімі братамі. Алег Дзярновіч прысвяціў свой выступ гісторыі Мінска ў складзе Вялікага Княства Літоўскага ды Рэчы Паспалітай і прыгадаў забытую дату, у якую тагачасныя мінчане святкавалі Дзень горада. А Андрэй Кіштымаў завяршыў лекцыю-экскурсію аповедям пра развіццё губернскага Мінска ў складзе Расійскай імперыі, згадаўшы аб дэвальюцыйных каранях сучаснай планіроўкі горада і тэатральнае мінулае будынка ратушы. Больш падрабязны агляд цікавостак з гэтых выступаў чытайце ў наступным нумары.

K

K

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

ТОЕ МУСІЛА АДБЫЦЦА...

Ілья СВИРЫН: Наталля Уладзіміраўна, дазваляе пацаць са шчырага віншавання вас з гэтым цудоўным вясновым святам...

— І я вам шчыра дзякую! А праз старонкі “К” вельмі хацела б павіншаваць з ім усіх жанчын, якія працуюць у сферы культуры. Натхнення вам, плёну і супакою ўнутры! Жадаю заўсёды ярка бачыць колеры жыцця і несупына яму радавацца. Хай настроі у вас будзе такі сонечны, як гэты пагодны дзень! І помніце, якія прыгажосць выратуе свет толькі з вашай дапамогай!

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ: Але мы, патрапіўшы на сустрэчу з першым намеснікам міністра культуры краіны, павінны скарыстацца магчымасцю пагаварыць аб сур’ёзных рэчах — не толькі святочнага фармату, аднак і зладзённага. Такім чынам, першае пытанне, якое хвалюе, бадай, усю галіну: ці можна падвесці вынікі аптымізацыі, якая праводзілася цягам апошніх гадоў у сферы культуры? Ці завершаны ўжо гэты працэс?

— Калі вы прысутнічалі на апошняй калегіі, дык чулі: мы спадзяемся на тое, што аптымізацыя ўжо завершаная, і далейшых скарачэнняў не будзе. Надалей мы не бачым у ім неабходнасці, бо талды ўжо не будуць выконвацца нарматывы галіны. Што да аэчкі... Безумоўна, някую справу нельга адназначна ацэньваць станючы ці адмоўна. Тое, што адбывалася, мусіла адбыцца. Бо калі, напрыклад, у бібліятэцы працуе тры чалавекі, а ў вёсцы жыве пяць, дык не мае сэнсу трымаць такі штат.

З іншага боку, тыя ж бібліятэкі і клубы — гэта не толькі сфера культурных паслуг. Яны яшчэ выконваюць і сацыяльную функцыю. Людзі не павінны заставацца па-за ўвагай дзяржавы.

Ю.Ч.: Адсюль наступнае пытанне — пра развіццё мабільных устаноў культуры...

— Мы можам правесці добрую аналогію з медыцынскай сферай, дзе адсутнасць стацыянарных устаноў у тых ці іншых населеных пунктах кампенсуюцца перасоўнымі медыцынскімі станцыямі рознай спецыялізацыі. Так што будзем і далей развіваць “культуру на колах” — тыя ж біблітэбусы, мабільныя клубы, перасоўныя выставы. Спадзяемся таксама на больш актыўны ўдзел мясцовых бюджэтаў. Таму што культура — гэта справа не

толькі профільнага міністэрства, але і ўсяго грамадства.

Ю.Ч.: Яшчэ адна надзвычайная тэма — камп’ютарызацыя бібліятэк. Міншчына і Гродзеншчына выканалі паказчыкі на 100 працэнтаў, але ж у некаторых іншых абласцях справа ідзе пакуль зусім не так добра...

— Гэта таксама шмат у чым залежыць ад пазіцыі мясцовых уладаў.

Ю.Ч.: Ці можна той рух некай паскорыць?

— Робім усё намаганні, спадзяюся, што ў 2020 годзе дасягнем “заветнай” лічбы ў 100 працэнтаў камп’ютарызаваных бібліятэк.

Ю.Ч.: Атрымліваецца, што адны вобласці знайшлі рэсурсы, а іншыя не рупяцца...

— Лічу, многае залежыць ад пазіцыі канкрэтных людзей, якія займаюць адказныя пасады ў органах мясцовай улады. Калі ты разумеш, што сучасная бібліятэка — гэта не “хатка-чыгальня”, у якой выдаюцца кніжкі пад роспіс, а шматфункцыянальны культурны цэнтр, дык і рэсурсы на яе ў сябе знойдзеш. Ці можа сёння бібліятэка жыць і дыхаць на поўныя грудзі без выхаду ў Сеціва? Пытанне, здаецца, рытарычнае.

“НОВОШТА НАМ ШТОСЬЦІ ДАВОДЗІЦЬ?”

Надзея БУНЦЭВІЧ: На вашу думку, ці златы Фестываль нацыянальных культур стаць брэндам сусветным? Можа, варта ўзмацніць гэты прадстаўнічы фэст яшчэ і міжнародным складнікам?

— Шчыра кажучы, не ведаю, ці ёсць у гэтым патрэба. Мне падаецца, што фестываль дастаткова добра выконвае сваю місію ў нацыянальным маштабе. Ён сведчыць, што Беларусь — гэта зямля, на якой добра жыць усім. І ладзім мы яго для сябе, а не на паказ для замежнікаў. Навошта нам наогул камусьці штосьці даводзіць? Часам здаецца, нібы мы больш думаем пра тое, як нас успрымаюць звонку, забываючы, што мусім працаваць найперш для свайго народа і дбаць пра ягоны інтарэсы.

Н.Б.: Наколькі мне вядома, фінансаванне цудоўнага фестывалю “М.арт. кантакт” вывільчылася болей чым у два разы...

— Мы любім гэты фестываль і радыя дапамагчы ўсім, хто добра працуе. Павярце, тут няма злосьных чыноўнікаў, якія абараняюць пакой з грашыма. Ды імнеюся, каб праца тых, хто шчыруе на ніве культуры, была як мага лепш аплочаная.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ: Летась у нас упершыню

адбылося Трынале маладзёжнага мастацтва. І паводле меркавання неаб’якавых да мастацтва людзей, яно было вельмі падобным на традыцыйны “Восенскі салон з Белгаспрамбанкам” — хіба што ў спрощаным варыянце.

— Чаму ў спрощаным?

П.В.: Я патлумачу. На “Салоне” адчувалася напружанасць, выразны алгарытм дзеі, а ў Трынале быў элемент нейкай спантаннасці. Дык ці не варта, скарыстоўваючы досвед тых структур, якія ўжо працавалі ў гэтай сферы, рабіць усё ж такі нешта сваё — непадобнае на папярэднікаў?

— Дзякуй за пытанне, але я цалкам з вамі не пагаджуся. Па-першае, пра “спантаннасць”. Трынале рыхтавалася доўга, і вынік атрымаўся, як я лічу, зусім някепскі. Па-другое, “Во-

Д.А.: Але навошта наогул абмяжоўваць творчы тэматычнымі рамкамі?

— Ведаецца, поўная свабода — гэта ўтопія. Я прапавала са студэнтамі і ведаю: калі ты яму скажаш “рабі, што хочаш”, кучэй за ўсё, ён проста не будзе ведаць, што рабіць. Таму пэўныя арыенціры зусім не нашкодзяць. Тым болей, паводле заканадаўства аб дзяржазакупках нельга ўзяць ды скажаць “Прынясіце нам філм”. Мы павінны як мага больш падрабозна апісаць прадмет закупа. І тут важна не перабольшыць з канкрэткай і пазбегнуць непатрэбных абмежаванняў. Такая вось дэлема. Таму мы фармулюем тэмы максімальна шырока — наколькі гэта магчыма. Дакладна пазначаем толькі жанр, хронаметраж і, зразумела, максімальную суму, якая можа быць выдаткаваная з бюджэту на рэалізацыю праекта.

ёсць, але... у свеце наогул няма нічога дасканалaga.

Д.А.: Закрану і пытанне рэалізацыі. Я толькі што вярнулася з Берлінскага кінафестывалю, дзе з поспехам дэманстравалася фільм “Урокі фарсі”, зроблены з беларускага ўдзелам. Але сама Беларусь на гэтым форуме прадстаўленая не была...

— Чаму не была? Дырэктар студыі быў запрошаны на фестываль, узяў удзел у прэм’еры, праўдэ перамовы з прадзюсарамі.

Д.А.: А як вы ставіцеся да таго, што вяломы кінадзееч Андрэй Курэйчык вельмі абурэўся з нагоды нашага няўздзелу ў кінарынку, які праводзіцца ў межах фесту...

— Стаўлюся са здзіўленнем адносна такой эмацыйнай рэакцыі. Тым больш, што напярэдадні ніхто з вытворцаў не звяр-

шта ўлічвае, а нешта адхіляем — і думачым, што, прабачце, пакуль гэта рэалізаваць не можам. Бачыце, шмат хто лічыць, нібы ў Міністэрстве культуры ёсць нейкі сезам — пакой, набіты грашыма, які мы пільна вартуем. Вымушаная афіцыйна заявіць: такога пакоя няма! Ёсць сродкі, якія выдаткоўваюцца за дзяржбюджэту на падтрымку культуры, іх аб’ём не бязмежны, і мы хоцькі-няхочкі дзейнічаем у гэтых межах.

Д.А.: Кінематаграфісты не раз уздымалі пытанне аб стварэнні ў нас уласнага кінафонду — па аналогіі з іншымі краінамі. Ці разглядаецца такая магчымасць?

— Так, яма прапаноўваецца. І калі надыйдзе час, ахвотна запусцім вас далучыцца да абмеркавання механізмаў яе рэалізацыі.

Д.А.: Хочаша верыць,

Ледзі-кіраўнік

сеньскі салон” нават у назве дэкларуе прыналежнасць да так звананага салоннага мастацтва, а яно каштоўнасць часам бывае спрэчнай. Мэта Трынале — вызначыць малалых мастацкіх лідараў. Менавіта малалых. Дачы ім падтрымку. І гэта было зроблена. Былі грашовыя прэміі, усё ўдзельнікі атрымалі каталог. Для перадача разу, я лічу, усё прайшло вельмі ўдала.

А што тычыцца пад’абенства... Ведаецца, усё выставы чымсьці падобныя, асабліва па нейкіх фармальных адзнаках. І творчых конкурсаў ніколі не бывае шмат. Калі камерцыйная структуры праводзяць свае культурныя акцыі, мы заўжды гэта падтрымліваем. Але я яшчэ раз падкрэсліваю: Трынале малалых мастакоў — гэта цалкам самастойны праект, які рабіўся без агляды на нейкі іншы.

“ПАКОЯ З ГРАШЫМА НЯМА!”

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ: Многіх кінематаграфістаў цікавіць, якія тэмы сёння найважнейшыя для дзяржавы.

— А ці не спрабавалі кінематаграфісты зазірнуць у Кодэкс аб культуры? Там усё сфармулявана досыць зразумела. У прыярытэце — гісторыя нашай краіны, жыццё незалежнай Беларусі, жыццярары знакавых асобаў... Абмежаванні не надта вузкія: скажам, мы вырашаем, што нам па трэбны фільм-партрэт нашага знакамітага земляка. Толькі жанр, без удакладнення канкрэтных персаналяі. Так што ў наяўнасці шырокая прастора для творчай самараалізацыі.

Спадзяемся таксама

на больш актыўны ўдзел мясцовых бюджэтаў. Таму што культура — гэта справа не толькі профільнага міністэрства, але і ўсяго грамадства.

Д.А.: Мне трохі здзіўнаватым падаецца тое, што фільмы закупаюцца па той жа схеме, што і нейкі рапс — яны нават часам суседнічаюць у спісе дзяржазакупак...

— Мы працуем у тым прававым полі, якое ёсць. І згодна з заканадаўствам, сёння фінансаванне кіно праходзіць праз працэдур дзяржазакупак. З нашага боку, усё зроблена так, каб яна была максімальна празрыстай. Кожны ахвотны можа зайсці на адпаведны партал, азнаёміцца з умовамі і падаць уласную заяўку. Хібы ў такой схеме, магчыма, і

таўся з ідэяй наладзіць работу стэнда. А ўдзельнічаць дзеля ўдзелу — гэта дарагое і не надта карыснае задавальненне. Я ўвогуле лічу, што старонкі сацыяльных сетак гэта, можа, і добрая магчымасць нагадаць аб сабе, але, не вельмі эфектыўны інструмент, каб пытанні вырашаць. Мне падаецца, што ніхто з кінематаграфістаў не можа паскардзіцца, што ў Міністэрстве культуры з ім адмовіліся размаўляць.

Да прапаноўваў незалежных кінематаграфістаў мы заўсёды прыслухоўваемся вельмі ўважліва. Не-

“Але тут насамрэч столькі творчасці! Не ведаючы нашу працу знутры, гэта нават уявіць цяжка. Чаму калі гаворка ідзе пра творчасць, дык ва ўяўленні абавязкова з’яўляецца сцэна ці мастацкая майстэрня?”

ён возьме на сябе функцыю прасоўвання айчыннага кіно...

— Магчыма. Але пытанне трэба разглядаць комплексна. Адкуль будзе фінансаванне кінафонду? Што гэта будзе за структура? Як яна будзе супрацоўнічаць з прыватнымі студыямі? І гэтак далей.

ШТО ДА “ЛЯТУЧЫХ АТРАДАЎ”...

Ю.Ч.: Павышэнню аб’ёмаў платных паслуг асабліва ўвага надаецца даўно. Але ці можна тут кажаць пра нейкі прагрэс? Або ўласныя даходы па-ра-

у атачэнні творчасці

нейшаму складаюць адно невялічкі працэнт фінансавання ўстановаў культуры?

— Натуральна, папрабаваць фінансавай эфектыўнасці ад сельскага клуба было б не надта дарэчна. Але ў нас ужо ёсць тэатры, музеі і тэатры, у бюджэце якіх доля ўласных даходаў большая, ніж аб'ём дзяржаўнага фінансавання. Вядома, мы разумеем, што бібліятэкі вымагаюць іншага стаўлення, як, скажам, драмы — тут у прыватнасці, канешне, сацыяльная роля. Таму нават гутаркі ў нашай дзяржаве ніколі не будзе вясця пра тое, каб культура цалкам перайшла на самаакупнасць. Тады на падмошкіх застануць іншыя тэматыка, знікне магчымасць для творца пашуку. Аднак, каб палепшыць стан работнікаў культуры, зарабляць дакладна. Лічу, гэта цалкам пад сілу.

Ю.Ч.: Ад работнікаў культуры — у тым ліку і ў рэжысёраў — не раз довадзілася чуць: мясцовы бізнес як бы і не супраць нас падтрымаць, але... Тут жа гучыць пытанне: а што мне праз гэта будзе? Ці няма патрэбы змяніць заканадаўчую базу, каб прадугледзіць для спонсараў і меценатаў пэўныя льготы — скажам, падаткавая?

— Гэтая праша вядзецца даўно. Мы шмат думаем пра тое, што можна зрабіць, каб зацікавіць бізнес падтрымліваць культуру. Ёсць і канкрэтныя праекты, але іх я пакуль не буду агучваць. З іншага боку, нешта трэба змяніць і ў менталітэце прадпрыемльшчыкаў. Спраўданы бізнес павінен разумець сваю сацыяль-

ную адказнасць. У іншых краінах, на якія мы любім спасылацца, падтрымліваць культуру — гэта вялікі гонар. Там людзі ведаюць адказ на пытанне “Што мне за гэта будзе?” Твой рэгіён будзе лепей жыць, твае дзеці не будуць швэндацца па вуліцы, але атрымаюць магчымасць убачыць нешта вартае і прыгожае. Але мы вельмі ўдзячныя тым прадстаўнікам бізнесу, якія культуру падтрымліваюць. І кожны год кажам ім дзякуй у межах акцыі “Меценат культуры”.

Ю.Ч.: Добрая крыніца пазабоджэту — гранты Еўрапейскага саюза. Нездзе займаюцца гэтай дзейнасцю паспяхова — як у Рагачоўскім раёне, культура якога атрымала за дзесяць гадоў каля паўмільёна долараў уліванняў. А недзе — не вельмі. Можна, трэба распрацаваць механізм вучобы на становачых прыкладках? І як наогул можна стымуляваць актыўнасць у гэтай галіне работнікаў культуры “на месцах”? Ніякую дадатковую паказчыкі ўводзіць?

— Калі мы ўвядзем такія паказчыкі, думаю, рэакцыя многіх будзе, мякка кажучы, адмоўнай. Навучанне — зусім іншая справа. Мы паставілі заладу выдаць рэкамендацыі пра тое, як працаваць з грантадаўцамі ў сферы культуры. Але вельмі цяжка адсюль, з Мінска, вызначыць, які патэнцыял мае той ці іншы рэгіён на гэтай ніве. І разумееце: мы не можам генерываць ідэі для мясцовых праектаў. Для гэтага ёсць людзі на месцах. Наогул, немагчыма ўсё зрабіць высылкамі апарата

міністэрства — ён складае толькі 68 чалавек, і ім не разравацца. Міністэрства — гэта наогул орган дзяржкіравання, і вельмі дзіўна, калі нас напракаюць у тым, што мы не ствараем “лятучыя атрады”, каб адсочваць стан канкрэтных гісторыка-культурных помнікаў.

І.С.: Пра “лятучыя атрады”. Вось ужо каторы год спецыялісты ў сферы аховы спадчыны ледзь не ў адзін голас кажуць пра мэтазгоднасць стварэння адмысловай Дзяржаўна-ахоўнай мела цэнтральнае падпарадкаванне і не была залежнай ад муніцыпальных уладаў. Наколькі вядома, у свой час Міністэрства культуры ўжо рабіла захады ў гэтым напрамку. Ці няма зрухаў?

— Няма: мы таксама падвергліся аптымізацыі. Супрацоўнікі адпаведнага ўпраўлення нашага міністэрства не могуць асабіста дглядаць кожны з тых пяці тысяч аб'ектаў, якія ўключаны ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў. І таму наша справа — працаваць з мясцовымі органамі ўлады, каардынуючы іхнюю дзейнасць. На выніковым пасяджэнні калегіі Міністэрства культуры мы ставілі пытанне, каб у кожным раёне была абавязкова выдзеленая адмысловае стаўка для спецыяліста, які б адказваў за ахову спадчыны. Спалзяемся, што будзем пачуцься.

П.В.: У Саюзе мастакоў віруе думка, што варта стварыць нейкую “лятучую групу”, якая б адсочвала стан манументальнага мастацтва савецкіх часоў, якое сёння заканадаўча бадай не абаро-

ненае. Ці атрымала б такая структура падтрымку міністэрства?

— Канешне! На маю думку, гэта вельмі важны накірунак дзейнасці Саюза мастакоў. Спалзяюся, што яго малады і ініцыятыўны старшыня такі “лятучы атрад” створыць. І няма сумневу — эфектыўная праца ў гэтым напрамку паспрыяе захаванню згаданага вамі каштоўнага пласта нашай культуры.

“УРЭШЦЕ, Я МАЮ ПРАВА НА ХОБІ”

Н.Б.: Як мастацтвазнаўцу мне шкада, што вы апошнім часам не займаецеся харэаграфіяй: раней у вас былі цікавыя пастаноўкі...

— Вельмі прыемна чуць. Але мне падаецца, што вы перабольшаеце маю значнасць, як балетмайстра. Мне заўжды было важней, каб удалы пастаноўкі з'яўляліся ў маіх студэнтаў, а не ў мяне асабіста. Ці вярнуцца да харэаграфіі? Усё ў жыцці можа быць. Не так даўно атрымала вельмі цікавую прапанову папрацаваць у тэатры, і калі абставіны дазваляць, хачу яе выкарыстаць. Зразумела, у вольны ад асноўнай працы час. Урэшце, я ж таксама маю права на хобі.

Н.Б.: Калі ўжо вы загаварылі пра нейкія тэатральныя перспектывы, дык ці не выходзіла думка, што можна зрабіць асабісты праект, у якім была б зацверджана ўява ваша творчая сям'я?

— Не. Супрацоўнічаць з мужам (акцёр Канстанцін Міхаленка — Рэд.) мне вельмі камфортна і зручна. Ён ведае, што я для яго лепшы партнёр як балетмайстар, а ён для мяне — найлепшы рэжысёр. Але мы прынышлова ніколі не працуем разам. Пры тым, што быў у нас доволі удалы сумесны досвед.

Н.Б.: Не працуеце разам, каб не сказалі, што гэта “сямейны падрад”?

— У тым ліку і па гэтай прычыне. Бо заўжды знойдзецца людзі, якія убачаць тут падставу для кіпнаў — дык навошта ім даваць такую магчымасць? Хаця да нядаўняга часу шмат хто нават і не ведаў, што мы маем дачыненне адзін да аднаго: прозвішчы ж у нас розныя.

Зрэшты, мой муж выдатна спраўляецца і без мяне. Ды і дзеці ўжо таксама робяць першыя крокі на творчай ніве. А ўсе сямейныя праекты пры нагодзе можна рабіць дома для шчыльнага кола сваякоў і сяброў. Што ў нас, дарэчы, няблага атрымліваецца.

Д.А.: У вашай біяграфіі ёсць цікавы факт: вы напісалі сцэнарый для маладзёжнага серыяла. Цікава, на якую тэму?

— Сцэнарый называўся “Альма матэр”, ён пра будні беларускага студэнцтва. Гэта якраж быў досвед нашай сумеснай з мужам працы. І

тады мы пераканаліся, што змена дзейнасці — нядрэнны адпачынак, бо пісалася нам у ахову, у задавальненне. Дасюль згадваю той час з прыемнасцю.

Мы паўдзельнічалі ў конкурсе, які ў 2004 годзе Белтэлерадыёкампанія ладзіла сумесна з Міністэрствам культуры. Сталі адным з лаўрэатаў, але рэалізаваны наш сцэнарый не быў. Тым больш, мы, як аўтары, не мелі дасвечанасці ў кінавытворчасці — вось таму і замахнуліся ажно на 32 серыі.

Д.А.: А як бы вы ацэнілі ўзровень тых сцэнарыяў, якія сёння прапануюцца на конкурсы?

— Калі я пачула, што ў нас праблема са сцэнарыямі, дык спачатку нават не паверыла. Лічыла, што гэта перабольшванне. Але потым пераканалася: і сапраўды, такая праблема ёсць. Агульны ўзровень тых сцэнарыяў, якія прыходзяць на традыцыйны конкурс “Мая Беларусь”, не надта адпавядае папрабаванням сённяшніх глядачоў. Такое ўражанне, што многія з тых працаў напісаныя дзесяць — пятнаццаць гадоў таму, і толькі тытульныя аркушчы змяняюцца. Ведаю, што “Беларусьфільм” працуе досыць інтэнсіўна над тым, каб свой партфель папоўніць, але ёсць чыннікі ад кіраўніцтва кінастудыі незалежныя. Ды і ў прыватных прадзюсараў таксама не сказала б, што добрых сцэнарыяў багата. На жаль, такі трэнд характэрны не толькі для нашай краіны: ёсць цяжкасці і з ідэямі, і з іх увасабленнем.

Н.Б.: Можна, варта стварыць для “вяхванняў” нейкі адмысловае цэнтр — па аналогіі з Цэнтрам сучаснай беларускай драматургіі, які ўжо прыносіць свой плён?

— Сапраўды, такая ідэя прапаноўваецца. Можна, калі б намі тады заняліся, перад вамі сядзеў бы не першы намеснік міністра культуры, але нядрэнны сцэнарыст. Зрэшты, я, вядома ж, ні пра што не шкадую і спадзяюся вярнуцца да сцэнарнай працы на пенсіі. А кажу гэта да таго, што ў нас сапраўды ёсць перспектывы творцы, але патрэбны той, хто падказаў бы ім, у якім кірунку рухацца. Магчыма, такі цэнтр мэтазгодна стварыць на базе “Беларусьфільма”, прыцягнуць у яго і кадры з прыватных кампаній.

І.С.: Ці не было шкадавання пакадаць творчую дзейнасць дзеля працы ў міністэрстве?

— Але тут насамрэч столькі творчасці! Не ведаючы наш працу знутры, гэта нават уявіць цяжка. Чаму калі гаворка ідзе пра творчасць, дык ва ўяўленні абавязкова з'яўляецца сцена ці мастацкая майстэрня? Дарэчы, і тэатр — гэта акрамя ўсяго яшчэ і вытворчасць. Там таксама довадзіцца з дня ў

дзень рабіць сваю працу, не чакаючы, пакуль на цябе сядзе натхненне. Ёсць такое слова: “трэба”!

Н.Б.: Ші ёсць нейкі праект Міністэрства культуры, якім вы ад сэрца ганарыцеся і можае сказаць: “вось, гэта мая творчасць”?

— Я працую ўсяго год з невялічкім, таму рана мне яшчэ ганарыцца! Ды і наогул не належу да тых людзей, якія акцэнтуюць увагу на сваіх дасягненнях. Тым больш, што праца ў Міністэрстве — гэта “камандная гульня”, тут няма маіх асабістых дасягненняў. Так, ёсць рэчы, якімі я недзе ў жыцці душы задаволеная. Вось наведвальнік пасля прыёму грамадзян прыйшоў і напісаў мне падзяку за тое, што мы вырашылі ягонае пытанне — па шчырасці, нават ужо прызабыла, якое менавіта, бо пытанніў даводзіцца вырашаць шмат. Вядома, мне было прыемна атрымаць такі сюрпрыз. Але ганарыцца тым, што ты робіш — няправільна. Урэшце, я проста раблю сваю работу. Мне за гэта грошы плаціць.

І яшчэ. Калі рэжысёр пачынае ўголас нахвальваць свой спектакль — лічы, што яго творца ён скончыўся. У яго няма стымулу для дасканалення — а дасканаліцца трэба заўсёды. Бо заўжды нешта можна палепшыць, змяніць, дапрацаваць. Заўжды ёсць нейкія кібы.

П.В.: Не раз чуў, як людзі культуры за вочы называлі вас “Прыгажуняй”. І сапраўды, вы заўсёды выглядаеце бездакорна з пункту гледжання стылю. Скажыце, гэта ў вас так само сабой атрымліваецца, або вы працуеце над іміджам?

— Дзякуй за такі камплімент! Па шчырасці, не надта разбіраюся ў стылях адзення. Куды прасцей мне пра стыль у мастацтве пагаварыць. Дзе апрачаюся? Ды па-рознаму. І пераважна ў беларускіх вытворцаў. Калі ёсць магчымасць — у нашага дызайнера Наталлі К. Яна робіць рэчы, якія мне па-суюць.

А ўвага да свайго выгляду... Пэўна, гэта наслідок першай прафесіі. Калі ты выходзіш на сцэну, дык абавязкова павінен выглядаць належным чынам. Вось і я разумю гэтую адказнасць. Паколькі ты чалавек публічны, дык мусяць даць пра ўласны імідж — прынамсі, у межах сваіх фінансавых ды ўсіх іншых магчымасцяў. Я прадстаўляю культуру — і таму не магу сабе дазволіць выглядаць дрэнна.

Дар'я АМІЛЬКОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Пётра ВАСІЛЕЎСКІ,
Ілья СВІРЫН,
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ
ды ўся рэдакцыя газеты
“Культура” ўдзячна
Наталлі Уладзіміраўне
Карчэўскай за цікавую
і змястоўную гутарку

70-ты Берлінскі кінафорум, лепшым фільмам якога была прызнана стужка “Зла не існуе” іранскага рэжысёра-дысідэнта Махамата Расулофа, паказаў, што бярэ курс на радыкалізацыю сваёй праграмы. І справа не толькі ў пераможаў, якія вызначала журы на чале з зоркай сусветнага кіно Джэрэмі Айрансам. Новыя кіраўнікі Берлінале Карло Шатрыян і Марыэтэ Рысэнбек, што ўзначалілі форум пасля шматгадовага праўлення Дэітара Косліка, выршыліся на спалучэнне ў праграме “льда” і “полюмя”. З аднаго боку, нашумелага супярэчлівага праекта Ільі Хржаноўскага DAU, з іншага — свежых і важных фільмаў жанчын-рэжысёраў. Апошнім, а таксама праектам, у цэнтры якіх аказваюцца жанчыны — і прысвечаны гэты агляд.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ / Мінск — Берлін — Мінск

**АГУЛЬНАЯ
РАССТАНОўКА СІЛ**

Яшчэ ў першай палове кінафоруму срод журналістаў было шмат размоваў: шпосьці не так шмат зорак у гэтым годзе, закрылі на рэканструкцыю адзін з галоўных кінаатраў Берлінале — і адпаведна стала складаней патрапіць на публічныя прэм’еры. У “пачак” прэтэнзій патрапіла і закрышчэ любімых бараў і закусанчых. Але галоўнае, што прапавала на пэўную зьбітжанасць: першыя фільмы конкурснай праграмы былі не тое, каб вельмі. Толькі на трэці, чацвёрты дзень фестывялоў сітуацыя пачала змяняцца: з’явіліся “Ундзіна” Крысціяна Петцоляда, “Сібір” Абэля Ферары, “Жанчына, якая збегла” Хон Сан Су, “Ніколі, рэдка, часам, заўсёды” Элізы Хітман. Кульмінацыйнай конкурснага кінаагляду ў пэўным сэнсе стала стужка Ільі Хржаноўскага “ДАУ. Наташа”, пасля дэманстрацыі якой фестываль заклінула цунамі самых розных рэакцый — усім дакладна перастала быць сумна. “ДАУ” стаў тым самым выклікам, што патэлялі прусу на “за” і “супраць”, а берлінская публіка, увогуле, справакаваў на пікетны супраць яго дэманстрацыі. Стала відэачынам і галоўная інтрыга фестывялоў: ці дадуць што-небудзь скандальнаму праекту альбо не? І ў гэтым сэнсе, прэм’ера Махамата Расулофа, якая прыпадала на апошні дні конкурсу, хоць і прайшла “на ўзроўні”, апынулася трохі ў ценю правакатыўных стужак Хржаноўскага. Аднак журы элегантна абыйшло ўсе “вострыя” вуглы: “Залаты мядзведзь” і тытул “Лепшага фільма” ўдастоілася карціна іранскага рэжысёра, у якой падмаецца прабле-

Women power на Берлінале

Кіно жанчын і пра жанчын, як лепшае на кінафестывалі

Брытанская актрыса Хэлен Мірэн была ўганаравана на Берлінале “Залатым мядзведзем” за жыццёвыя дасягненні.

ма персанальнага чалавечага выбару ў абставінах, калі гэтага выбару амаль няма. Праект “ДАУ” быў адзначаны ў асобе легендарнага аператара Юргена Юргенса, які працаваў з такімі класікамі кіно, як Райнер Вернер Фасбіндэр і Вім Вендэрс. У задзенных умовах закрытай прасторы, ігры-жыцця непрафесійных актэраў, пры абмежаваным асвятленьні, Юрген Юргенс зрабіў усё магчымае, каб выява карціны стала чымсьці значным, большым з літаральную фіксацыю на камеру — “Сярэбраны мядзведзь” майстру быў уручаны ў намінацыі “За выбітнае мастацкае рашэнне”. І галоўнае, — срод пераможцаў вярта абавязкова звярнуць увагу на стужку Элізы Хітман “Ніколі, рэдка, часам, заўсёды”, што атрыла Гран-пры журы. Гэта прыклад простага, чароўнага, але і эмпатычнага кіно, якое падкрэсліла яшчэ адну лінію сёлетняга Берлінале — “women power” ці адваротны бок сілы — уразлівасць жанчын. Пры гэтым назваць фільм амерыканскай рэжысёркі кан’юктурным “рука не падмаецца” — стужка заважвае не абвінавачваннямі, а настраем, за якім хаваецца досвед. “Ніколі, рэдка, часам, заўсёды” — гэта тыя словы, якія і падбарае галоўная гераіня, каб адказаць на, здавалася б, простыя пытанні ў клініцы па перапыненні цяжарнасці. Дзюбчына прыехала ў Нью-Йорк, каб тайна зрабіць аборт, бо ў яе штале падобная працэдура мусіць быць узгоднена з яе бацькамі. Аніякага шчасця гэта падарожжа і рашэнне сямнашцігадовай Оутам не нясе. Але найбольш важна зразумець і адчуць, што прымусліла дзюбчыну зрабіць гэты выбар.

WOMEN I BERLINALLE

Увогуле, прысутнасць жанчын у праграме Берлінале была

не тое, што відэачынай, але заўважнай. Зорная Сігурні Уівер адкрывала фестываль з фільмам “Мой год Салінджэра” (рэжысёр карціны Філіп Фалардо). На кінафорум бліжэй да сярэдзіны прыехала ўласнай персонай Хілары Клінтан — у праграме Берлінале браў удзел чатырохгадзінны дакументальны серыял пра амерыканскага палітыка і экс-кандыдату ў прэзідэнты, Стужка Нанет Бурштэйн так і называлася — “Хілары”. Безумоўнай падзеяй стаў візіт на кінафорум элегантнай і шыкоўнай Хэлен Мірэн, што была ўганаравана “Залатым мядзведзем” за жыццёвыя дасягненні. Цырымонія ўзнагароджання брытанскай актрысы ў Берлінале Палац зачыралася паказам нашумелай карціны “Каралева”, дзе артыстка ўвасабіла Елізавету II (ды ў цэлым рэтраспектыва фільмаў, дзе здымалася Хэлен Мірэн, утрыгвожыла праграму форуму).

Але самае галоўнае, — адны з лепшых фільмаў конкурснай праграмы належалі жанчын-на-рэжысёркам: і вышэйзгаданая стужка “Ніколі, рэдка, часам, заўсёды” Элізы Хітман, і “Першая карова” Кэлі Рэйхардт, “Чужак” Наталіі Мета, “Мая малодшая сястра” Стэфані Шуат і Веранікі Ройманд... У пэўным сэнсе, у конкурсе свае фільмы прысвяцілі гераіням геній паўднёва-карыйскага кіно Хон Сан Су — “Жанчына, якая збегла” — з удзелам актрысы Міл Мін Хі, нямецкі рэжысёр, прадстаўнік “берлінскай хвалі” Крысціян Петцольд — “Ундзіна”. Артыстка, якая сыграла галоўную ролю ў яго стужцы — Паўла Бір — была ўганаравана “Сярэбраным мядзведзем” у намінацыі “Лепшая актрыса”.

**НЕЗВЫЧАЙНАЯ
ОПТЫКА**

Не ўнікну ад спакусы напісаць пра некаторыя з адзначаных стужак.

Адным з фаварытаў фестывяло з’яўлялася карціна амерыканкі Кэлі Рэйхардт “Першая карова”. Амерыка XIX стагоддзі. Два героі, якіх зводзіць лёс — кітаец і амерыканец, вырашаюць адкрыць нечаканы “старт-ап” у адным з раёчыкаў Арыгоны. Мужчыны Дэага Захаду займаюцца не чымсьці для іх “ўласцівым” — напрыклад, ловяць бандытаў, шукаюць золата, ці палююць на звыроў, а... вельмі спокійныя. Незямны смак іхній вельмі дае нішто іншае, як малака, якое авантурысты вымушаны крапіць — уначы і тайком яны доўжэ адзіную ў акрузе карову багатага джэнтльмена. Кэлі Рэйхардт “пераварочвае” знаёмае паняцце “амерыканскай мары”, дэманструючы, што ў кожнага усё ж такі яна розная, а часам усё, што застаецца кранальным прадпрыемствам, гэта не паспее, а адно толькі (і гэта, бадай, самае важнае, што ёсць у людзей) — пшычота сапраўднага сяброўства.

“Чужак” Наталіі Мета быў пазначаны ў праграме як “псіха-секс трылер”. Аднак гісторыя, назва да якой з’яўляецца прыкладна праз востым хвілін дзеяннем, распачаўшыся сапраўды як трылер, па ходу не раз мяняе свае фарматыны “адзежкі”. У цэлым жа, несумненна, “Чужы” — гэта “джала” — жанр, які спалучае эротыку і жах, але стужка з’яўляецца настолькі альвольна, што напрыканцы не ведае і сама, у якой танальнасці і форме ёй застацца. Галоўная гераіня Інэс, якая спявае ў хоры і агучвае эратычныя і хорар фільмы, пакуе ад начных кашмараў. Пасля загадкавай смерці свайго бойфрэнда жанчына пачынае адчуваць, што кашмары не адно яе ўяўленне, а чароўны голас актрысы — да канца ёй не падуладны. Нехта чужы ахутвае яе сваёй прысутнасцю. У адным нельга адмовіць На-

“Сярэбраны мядзведзь” і Гран-пры журы — у амерыканкі Элізы Хітман.

талі Мета — у дзюўнай пацудэвасці, якой “працягата” яе карціна. Асобныя сітэны — напрыклад, “кашмар” Інэс у самаціце, сцена знаёмства жанчыны і загадкавага маладога арганіста (так, у фільме арган паўстае амаль як асобны чужы, які спакушае гераіню), танца маладога чалавек на вечарыны, — цудоўныя. Але ў цэлым стужцы не хапае стрыжня: яна бляеаецца і напрыканцы ўмоўна выходзіць на прыміраючы і дасціпны фінал. Аднак рэжысёрка з Буэнас-Айрса Наталія Мэта — той аўтар, да якога варта прыгледзецца, і яе кіно, сапраўды, чаруе пацудэвай хваліяй і волянасцю.

**МУЖЧЫНЫ —
ПРА ЖАНЧЫН**

Шматслоўная і адначасова медытацыйная карціна Хон Сан Су — “Жанчына, якая збегла” — сапраўды падарунак для кінаманаў. (Рэжысёр цалкам заслужана атрымаў “Сярэбраны мядзведзь” ў адпаведнай намінацыі). Мінімалістычная, але дасціпная і вярзаная, незвычайная і нібыта неабавязковая, апошняя стужка паўднёва-карыйскага майстра бярэ ў цэнтры увагі жанчыну, якая ў час ад’езду яе мужа, забавіла сябе візітамі да сябровак. Гім Хі (так завуль гераіню) заходзіць да адной сваёй прыяцелькі, потым — сакротнічае з іншай, а далей выпадкова сустракаецца і з трэцяй, што выяўляецца і не зусім яе

сяброўкай. Дасціпныя і павольныя дэялогі, у якіх жанчыны гавораць пра нерухомасць, суседзтва, грошы, бізнес, мужчын, ды і пра катой, — асобная сцена з коткай выклікала фурор у кінасупольнасці, — слухаць цікава і займальна. У Хон Сан Су ўсё складваецца нібыта само сабой, нібыта выпадкова, але за гэтым стаіць ціці геній рэжысёра, кіно якога нараджаецца з тонкіх настраў, і, лічы, павеаў паветра. Куды збегла ці бжыць Гім Хі, — разгадаць усё ж не ўлаецца, але тое, што маладая жанчына мае пэўную таямніцу — тое адчуць пшцалкам у стане.

Ундзіна ва ўласна “Ундзіне” Крысціяна Петцоляда — і таксама дзюбчына з характарам. Нямецкі рэжысёр (як ня дзюна ў наш час сацыяльных і экалагічных выклікаў) прысвціў свой фільм каханню. Апаўдана “Ундзіна сыходзіць” Інгеборгі Бахман — у аснове яго прахалоднага, але пшчотнага кіно. Але пшчотнага цікавасць уяўляе з сабе ўрбаністычны кантэкст, у якім разварочваецца відомы сюжэт. Здавалася б, яка можна ўвасобіць амаль сяроднявечную гісторыю каханні і смерці ў сучасным горадзе? Але рэжысёр дае сваёй гераіні прафесію гісторыка-гіда (тая самая Па-

ула Бір), яе каханы выяўляецца прафесійным вадалазам (Франц Рагоўскі), — і крок ад берлінскай кавэрні да воднай стыхіі аказваецца мізэрным. Героі знаёмяцца ў бары, калі са стойкі на пол падае вільзны акарварум, і, разбіўшыся, абдае іх вадой. Крысціяну Петцольд не адмовіць у гумары і адначасова прастае вобразам.

У фільме будучь і падвольныя паўржэжні закаханых — замест мора паўстане вадасховішча, і надліс на падвольнай арцы Undina, сімвалічныя знакі, няшчасны выпадак, але ўсё на фоне сучаснага Берліна, яго (архітэктурнай) гісторыі. Ключавую фразу вымавіць падчас заучывання новага тэсту для экскурсіі Ундзіна: маўляў, якое аблічча не прымаў бы будынак, які сімвалізуе цэнтр Берліна, яго сутнасць застаецца той жа. Як бы не змянялася аблічча горада — заўжды знойдзецца той, хто аддаць яму самога сябе. Ды і сапраўднае каханне не спыняец ні час, ні смерць. Гэта гісторыя і прастая, і няпростая адначасова. Меланхолія Баха, архітэктонны Берліна, і позірк рудой і ранімай Ундзіны, злочнай НЕ жыць бэ каханага.

Цёмная глыба праекта Ільі Хржаноўскага не адмяняе прыяцельскія сілы гэтых работ, якія свецляць пра хад новых аўтараў і іх нечаканага мастацтва.

Фота прадастаўлена прэс-службай фестывяло

Ад пераштых са старых джынсаў дзіцячых куртак у часы татальнага дэфіцыту і безграшоўя — да арыгінальных касцюмаў самай гучнай мінулагодняй прэм'еры ў маскоўскім Вялікім тэатры оперы і балета: такі шлях за 30 гадоў прайшла мінскі дызайнер Ганна Строцава. Апошніх гадоў сем яна працуе з лямцамі, і цалкам ім захоплены: можа і многае раскажаць, і стварыць з яго дзіўныя і прыгожыя рэчы. Аказалася, што адзенне з лямца прыдатнае не толькі для звычайнага жыцця, але і для тэатральнай сцэны, і для розных іншых мастацкіх спраў. Рэдкія майстры ў Беларусі працуюць на такім узроўні, ды і ўвогуле нашмат. Ганна Строцава — і майстар, і дызайнер, і страсны прыхільнік лямца.

Надзея КУДРЭЙКА

ПЕРШЫ НА НОЕВЫМ КАЧУЧЭГ

— Давай спачатку пагаворым, што гэта за матэрыял — лямец, і чаму ты ім захапілася? — Лямец — надзвычай старажытны матэрыял, бо калісьці ж былі толькі шкуры жывёлін, а на шкурах была поўсць. Майстры раскажваюць байку пра Ноеў каўчэг, на якім плавалі і авечкі: з іх падала воўна, яны па ёй тапталіся, салёная вада гэта ўсё працігвала. І вось калі Ной і звары сшылі на зямлю, з пад ног авечак з'явіўся дыванок — яны "натапталі" лямец. Традыцыйна стварэння вырабаў з лямца, канешне, ёсць у многіх краінах, і ў Беларусі таксама. Што ў нас рабілі з даўніх часоў — сукно, з якога потым шлі верхнюю вопратку і ўпрыгожвалі яе сукцамі, вышыўкай. Рабілі і валёнкі.

Але па вялікім рахунку гэтыя народныя традыцыі маюць невялікае дачыненне да цяперашняй лямцавай гісторыі, якая ва ўсім свеце страляла, так бы мовіць, толькі гадоў 20-25 таму. І звязана яна з воўнай менавіта танкарунных авечак, якія ў нашых краях не жывуць, а жывуць, напрыклад, у Новай Зеландыі: толькі танкарунныя дазваляюць зрабіць той лямец, з якім працую і я, і іншыя майстры. Для валёнак падыходзіць і нашы родныя авечкі.

Асаблівае развіццё лямцу ў апошнія гады дала, я думаю, мода на экалагічнасць, на натуральнасць. Да таго ж ва ўсім свеце ўжо наеліся мас-маркета і прагнуць чагосьці арыганальнага, унікальнага — лямец якраз дае магчымасць тварыць і ствараць.

ШУБА ЦАРА САЛТАНА, ПЛАШЧЫ БАГАТЫРОЎ

— А якім неверагодным чынам твае касцюмы з лямца тра-

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Лямец: эфектна і натхняльна

пілі на славутую сцэну Вялікага тэатра ў Маскве?

— Гэта справа выпадку і, спадзяюся, таленту (смах). Увогуле, адзеннем я займалася ўсё жыццё, а да лямца прыйшла ў сілу абставін. У мяне дзевяць гадоў ляжала мама паралізаваная, і я ўвесь час была пры ёй. Да таго ж займалася дзецямі. Такім чынам, вялікага свету не бачыла, і ў нейкі момант адчула, што пакрысе вар'яцею і трэба нарэшце чым-небудзь заняць і рукі, і галаву. Вось так і пачала працаваць з лямцамі — і адзенне рабіць, і розныя аксесуары. Зрэдку выходзіла на рамесную выставу "Млын", якая тры разы на год

дык сюрпрыз! Больш за тое, гаворка ішла не пра нейкую шаравогаў пастаноўку оперы Рымскага-Корсакава, а пра вельмі гучны праект для Масквы і ўсяго опернага свету — з мноствам спецэфектаў, нават цыркавых трукцаў, з шыкоўнымі касцюмамі і гэтак далей. А Вікторыя Сеўрукова, аказваецца, — славуты ў тэатральным свеце мастак па касцюмах, лаўрэат прэміі "Залатая маска". Карацей, у мяне ўнутры ўсё затрымцела.

— Як у вас размяркоўваліся ролі пры стварэнні гэтых крэатыўных тэатральных касцюмаў, якім чынам вы працавалі разам?

— Тут тэхналогія прыцыпова адразу пачынае ад шывта, і месца для творчасці ёсць нават на самым першым этапе — стварэння матэрыялу, калі ты толькі вальш лямец. А потым з яго ўжо можна канструяваць адзенне ці што іншае. А Вікторыя не патрэбны быў звычайны майстар, звычайны рамеснік. Я думаю — у мяне ёсць ілюзія! — чаму менавіта я: бо мы імгненна пачалі размаўляць з ёй адной мовай, з ёй на адной хвалі, у нас супадаюць культурныя коды. Яна дастае папку з эскізамі, на вокладцы — выява фрэскі з Сены, а я кажу: "Прытанне Сіен!" І ўсё ўжо зразу мела. Ці мы доўга шукаем раўняне для нейкай дэталі, я так і гэтак раскладаю матэрыял, і ў нейкі момант з аднаго боку мой муж Дзіма кажа: "Кана-шэвіч!", з другога Вікторыя: "Білібін!" І мне дастаткова — я разумею, пра што гаворка і як трэба зрабіць. У сэнсе, я не проста дзівячкіна нейкая, а чалавек з гэтым культурным бэкграўндам.

— Які самыя ярковыя касцюмы з лямца атрымаліся для "Казкі пра цара Салтана"? — Самая яркая — гэта шуба цара, магу паказаць фота з працоўнага працэсу, як на нашай дачы яна сохне на маім мужы-паэце (смах). Шуба зроблена з выкладзенага на воўну шаўковага пэчворку, у ёй вялікае мноства колераў і ашчэняў. Давялося пафантазіраваць з калычугай цара — яна ж таксама рабілася з лямца, прычым гэта калычуга даўжынёй ў чатыры метры. Трэба было зрабіць так, каб яна трохі пабліскавала, і я знайшла спецыяльную сетку, якую кавалкамі выкладвала на воўну, — пажаданы эфект быў дасягнуты. У спектаклі ў лямца апраўленыя не ўсе героі, толькі некато-

рыя — "ткачиха, поварыха, сватыя баба Бабарыха", цар Салтан і багатыры — з такімі своеасаблівымі плашчымі-шарфамі з перфаркаванымі па нізе. Мне было надзвычай цікава іх "апраўнаць".

З ДЫЗАЙНЕРСКОЙ ДУМКАЙ

— Праца на Вялікім тэатры ў Маскве для так званых партфоліа творчага чалавекі — дасягненне вельмі значнае. Ці прынесла гэта нейкую карысць з пункту гледжання кар'еры?

Дзімітрый Строцаў у "шубе цара Салтана".

Пра кар'еру і пра тое, што ёй трэба займацца, я пакуль і ўвогуле не думала. Я дызайнер, я працую, а якая ў гэтым кар'ера — не ведаю (смах). Скажаць, што вось цяпер я такая зорка, і да мяне вяртаюцца чарга з прапаноў, канешне, нельга. Лямец для тэатральнага касцюма — рэч эфектная, але ж ён не можа быць у кожным спектаклі, бо падыходзіць пад вельмі канкрэтныя і дастаткова рэдкія ідэі і каншэпцыі. З Вікторыяй Сеўруковай, як будзе яшчэ нагода, думаю, мы працягнем супрацоўніцтва. Пра беларускі тэатр і гаворкі няма — мабыць, яшчэ і

таму, што праца з лямцам гэта нятаннае задавальненне. Але калі раптам мяне запрасяць, я буду шчасліва.

— А ці ёсць у нас у Беларусі свая, як кажуць, школа працы з лямцамі, сваё кола дызайнераў, мастакоў?

— У нас многа добрых майстроў-рамеснікаў, але нельга сказаць, што ёсць свая школа. Ды яе, мабыць, і нідзе яшчэ няма. Акрамя ўсяго іншага, умець вальш лямец і рабіць з яго адзенне не значыць аўтаматычна быць дызайнерам, быць мастаком. Больш за тое, я лічу, што за сем гадоў працы я і сама з лямцамі яшчэ не дасягнула ўзроўню дызайнера — бо гэта азначае нейкае асаблівае мысленне, пошук новых эрганамічных халоў, новай мастацкай мовы і да таго падобнае. Мне яшчэ ёсць куды расці.

— А як ты стала дызайнерам — бо прафесійнай адукацыі ў гэтай галіне ў цябе няма?

— Адукацыя ў мяне архітэктурная, і да стварэння адзення я адразу ставілася не як швачка, якая ўсяго толькі ўмее шывць. Вось зараз вельмі модна і актуальна перапрацоўваць старыя рэчы — з пункту гледжання экалогіі, каб менш было ахалоў. А калісьці былі часы, што проста трэба было ў нешта апраўнацца самім і апраўнаць сваіх дзяцей, і таму даводзілася фантазіраваць. Але пры гэтым я рабіла не самыя звычайныя, не самыя банальныя рэчы. Калі маёй дачцэ было гады чатыры, я ўсім сваім знаёмым сказала — калі ёсць старыя джынсы, не выкідайце, а нясеце да мяне. І плашчы і дзецім сяброў арыганальныя джынсавыя курткі — адна, напрыклад, была ўся абышная гузікай, другая з рознымі скуранымі дэталіямі, трэцяя яшчэ з нечым. Ужо тады я гулялася з формай каўчэраў — было гэта напрыканцы 80-х, калі яшчэ і не думала, што стану дызайнерам, што ўступлю ў Саюз дызайнераў. Рабіла інтэр'еры для шкарпавых праектаў у сферы культуры і рознае іншае: гэта пачатак 90-х — мне вельмі падабаўся гэты час турбулентнасці, дзікай свабоды, магчымасці, энергіі. Стварала калекцыі скуранога адзення — яны прадаліся ў Мастацкім салоне ў Мінску на праспекце, і гэта было насамрэч дызайнерскае адзенне: мае паліто раз'ехаліся па ўсім свеце. У нейкі момант так склалася жыццёвыя абставіны, што давялося спыніцца, і вось тады я знайшла для сябе лямец, які захапіў мяне цалкам. А цяпер мае паліто з лямца пазнаюць, дарэчы, проста на вуліцы: як хто дасведчаны пабачыць, дык кажа — гэта праца Ані Строцавай. Хачу па-сур'ёзнаму я толькі пачынаю, і абавязкова нешта цікавае яшчэ прыдумам, не магу не прыдумам. Хачу заняцца інтэр'ерным лямцам — тут вялікая прастора для творчасці, мабыць, пачну рабіць інтэр'ерныя панно ці нават каршыні — як габелены, толькі з лямца. У мяне адчуванне, што я ўжо дарахла да больш смелых рухаў і рашэнняў.

Юрыю Антонаву — 75. Спявак, музыкант, кампазітар, паэт, акцёр... Літаральна кожная яго песня — шлягер, светлы гімн жыццю і каханню. Маё пакаленне вырасла пад кампазіцыі Юрыя Міхайлавіча. Не магу не захапіцца і тым, што Антонаў трымае асабісты прытулак для катой і сабак. І гэта таксама — ад неўтаймоўнай любові да жыцця. Прыёмна, што музычную адыкацыю папулярны выканаўца набываў у Маладзечна. Тамтэйшыя жыхары распявалі, што ён яшчэ доўга прыязджаў у горад маладосці да сяброў і нават спяваў на іх веселлях.

Яўген РАГІН

Ёсць вуліцы цэнтральныя...

Усё гэта здалася пасля таго, як у рэдакцыю прыйшоў ліст ад загадчыка аддзела маркетынгу Ганцавіцкай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Васіля Праскурава Таццяны Малаўкі. Яна піша пра конкурс “Ёсць вуліцы цэнтральныя...” Натуральна, вы згадалі хіт Антонава, адкуль узяты гэты радок. Дык вось, конкурс — краязнаўчы, распядае ён пра гісторыю вуліц у паселішчах, што месцяцца ў Ганцавіцкім раёне. Цікавымі падаліся рэзультаты аўтаркі аб творчай дзейнасці ўвогуле. Да прыкладу, вось што яна распядае пра сутнасць праектнай жыццяздольнасці: “Наш аддзел пастаянна распрацоўвае самыя розныя бібліятэчныя праекты. У іх, як і ў жывых арганізмах, ёсць жыццёвыя цыклы. Пасля навальнага пачатку працэс намнажае хаду, дасягае піку, потым запавольваецца і абдымаецца ў нябыт. Але з аднаго праекта прарастае другі — і працэс паўтараецца”. Вельмі цікавая заўвага. Але вернемся да конкурсу “Ёсць вуліцы цэнтральныя...”, галоўная мэта якога — папулярныя культурнай спадчыны і традыцый роднага краю. Бібліятэкары выканалі влізны аб’ём работы. Балазе, засталіся сведкі тых часін, калі з хутароў звозіліся хапы, з якіх утвараліся новыя вуліцы, калі старадаўнія назвы высюковых “праспектаў” замяняліся на імяны савецка-партыйных кіраўнікоў. Таццяна Малаўкі называе лепшыя конкурсныя работы. На першым месцы — Агаровіцкая сельская бібліятэка (загадчык Валіяціна Мініч, бібліятэкар Галіна Дубоўская). Адна з вуліц Агаровічаў носіць імя воіна-інтэрнацыяналіста Мікалая Крысюка, які загінуў на афганскай вайне. А вуліцу Савецкую так назвалі, бо побач месціўся сельскі савет. Ганцавіцкая дзіцячая бібліятэка праславяла гісторыю райцэнтральнай вуліцы Паштовай, якая стала пасля вуліцай Ламаносава. Кукаўская СБ распявала гісторыю вуліцы Пасёлка, якая стала насіць імя Юрыя Гагарына.

“Цікавае падарожжа Надзейкі”. “К” неаднаразова звярталася да гэтай полацкай кулінарнай прыдумкі. Надзейка (рэальны работнік культуры) вандравала па раёне і збірала адмысловыя кулінарныя рэцэпты, якія потым выдаваліся зборнікамі. Аднак з выданнем часу праект стаў не толькі кулінарным. Пад рубрыкай “Полацкая спадчына” Надзейка (цяпер у “у сацыяльных сетках” і ў данамогай відэасправаздач дасцігна распядае пра тое, чым духоўна багата полацкая зямля”. Цыкл вандравак невялікава тут і распачаты з вёскі Багатырская. Менавіта тут амаль паўстагоддзі народныя фальклорны ансамбль “Галасы спадчыны” захоўвае спеўную традыцыю выканання куляпскіх і жніўных песень “у перахлёст”, унесеныя летася ў спіс нематэрыяльных культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь. Больш за тое, Надзейка прысутнічала на прэзентацыі этнаграфічных рэчаў з асабістай калекцыі Веры Пісюковай — заснавальніцы “Галасоў спадчыны”. У маштабах краіны далезны праект лічу адным з пераканаўчых

і яркіх. Усім бы на такі ўзровень узняцца. Асобны раздзел займаюць нашы фальклорныя праекты. Паглядзець на іх рэалізацыю прыязджаюць з вельмі далёкага замежжа. Прыкладаў таку шмат. Вось некалькі з іх. Апошні вечар перад Вялікім пастом у Кальчухах, што на Ашмяншчыне, праходзіць па традыцыі і звычайх продажы. З гэтай нагоды мясцовыя работнікі культуры рыхтуюць абрадавую дзею “Загаўліны” (ад слова “загаўліцца”). Узнавілі абрад чатыры гады таму. Пашычывала тут са сваімі калетамі загадчык клуба Сняжана Кагадоўская. Нельга не згадаць і Маслянічны тыдзень. Пра блінцы на лобі густ і спаленне пудзла распявалі дырэктар Ашмянскага раённага цэнтру культуры Волга Кузьміцкая, рэдактар Полацкага ЦПК Кацярына Паўловіч, клубныя работнікі з Дзятлава і Дзятлаўскага раёна. Яшчэ некалькі абрадавых навін. У вёсцы Тонеж Лельчыцкага раёна правалі веснавы абрад “Чырчак” (у 2016 годзе яму нададзены статус нематэрыяльнай гісторыка-культур-

най каштоўнасці Рэспублікі Беларусь). Уздзельнікі збіраліся ля мясцовага ДК, з песнямі ішлі за вёску, выбіралі самы высокі прыгорак і “зуклі вяну-красну”. У Карэліцкім раёне ў трэці раз адсвяткавалі “Уласе ў Луках”. Пісаў калісь пра гэта. Лукі — гэта аграпрадук. А Святы Улас — ахоўнік хатняй жывёлы. Таму коні прыбраныя ў гэты дзень кветкамі — справа для Лукаў звычайная. А дакладней — святочная. І зноў Полацкі раён. Трэці год запар Полацкі сельскі дом культуры ладзіць на Маслянічным тыдні дзею “Цешчыны зборы”. Так бы мовіць, абрад сённяшняга дня, падчас якога ідзе барацьба за званне “Народная цешча”. Сёлетня ў спабродніцтва ўключыліся дванаццаць прэтэндэнткаў з розных вёсак раёна. Усе яны, як сьвярджаюць металысты, заслугоўваюць павагі, бо годна спраўляліся з усімі заданнямі, падрыхтаванымі ўдзельнікамі народнага тэатра гульні “Грыбны сезон” Полацкага раённага цэнтру культуры. Цешчы сьпявалі прыпеўкі, жвава танцавалі, актыўна хва-

- На здымках:
- 1 Масляніца ў пасёлку Ветрына, што на Полаччыне.
 - 2 Тэрэса Худзюкова са сваім саламяным цудам.
 - 3 Цікавае падарожжа Надзейкі!
 - 4 Уласе ў Луках.
 - 5 Чырчак у Тонежы.
 - 6 Загаўліны на Ашмяншчыне.

лілі зяля, частавалі усіх блінамі. Перамогу атрымала 82-гадовая Аліна Аксёнава з вёскі Аўдзевева. А музычны ды песенны акампанемент стварыў святу народны ансамбль народнай песні і музыкі “Полацкія росцьпы” пад кіраўніцтвам Нонны Котавай (Полацкі раённы цэнтр рамястваў і нацыянальных культур). Такім чынам Полаччына — рай для цешч. Наша традыцыйная народная творчасць — таксама яркая і непаўторная. Прынамсі, за межнямі гасці — у захапленні ад таленту беларускіх рамянікаў. Загадчык аддзела мастацкай творчасці Бабруйскага палаца мастацтваў Наталія

Кулікова распядае: “На выставе-кірмашы майстроў дэкаратывна-прыкладной творчасці і рамяніцкай экспануюча кошык з лавы Віктара Гербача, кухонны рыштунак з дрэва Мікалая Анісенкі, васьковыя свечы Святланы Горынь, цацкі Алеці Нікітка. А гандлёвае месца аформіла Алеся Сцепа Дзмітрый Юдзін кавалі памятнай манеты. У выставе таксама бралі ўдзел кіраўнікі гурткаў “Мяккая цацка” — Волга Шавелі і саломляшчыня — Наталія Шведаская. Абедзве — з Цэнтру дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі”.

Напярэдадні Дня жанчын у выставачнай зале Віцебскага абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці адкрылася персанальная выстава “Саламяны цуд” народнага майстра Рэспублікі Беларусь Тэрэсы Худзюковай з Чашніцкай. Вось што піша на гэты конт загадчык аддзела абласнога метадычнага цэнтру Наталія Лялькіна: “Тэрэса Альфонсайна робіць з саломы іконы, галаўнія ўборы, жаночыя ўпрыгожванні, кветкі, абразкі, вазы, конікаў і паваюкі. Худзюкова — майстра-метадыст Чашніцкага дома рамястваў, сябра народнага клуба майстроў народных мастацкіх рамястваў “Майстар”, кіраўнік гуртка “Саломяшчыня”, дзе займаецца дзесці вучняў. І займаецца яна не толькі саломай. Падуладня ёй такія віды творчасці як кераміка, вшыўка, ткацтва, вязанне. Тэрэса Худзюкова — пастаянная ўдзельніца і пераможца абласных і рэспубліканскіх конкурсаў, пленэраў, выстаў і фестываляў”.

А з Бабруйскага палаца мастацтваў паведамляюць, што работы мясцовых майстроў дэманструюцца ў Свєтлагорскім раённым доме рамястваў. Таццяна Філінава вышывае атласнымі стужкамі, Віктар Мароз стварае мазаікі са скуры.

Вядучы метадыст Гродзенскага культурна-інфармацыйнага цэнтру Наталія Рамановіч паведамляе: “У Індурскім цэнтры культуры прайшоў семінар-наказ “Школа батлейкі” з майстра-класамі па тэатральным мастацтве. У планах мясцовых работнікаў культуры — арганізацыя батлейчнага тэатра пры музеі лялькі. Такім чынам адкрыцца новыя магчымасці для развіцця агра-эка-турызму”.

Навіны адным радком. Агляд творчых калекцыяў прайшоў у Дзятлаўскім ЦК; сельская бібліятэка аграпрадук Мухаваная Ашмянскага (Ашмяншчына) арганізавала дыялог з чытачамі “Наркотыкі: паміж жыццём і смерцю”, а Ашмянскага ДШМ ладзіла VII рэгіянальны адкрыты фестываль-конкурс “Вясна, якая сьпявае”; перад жыхарамі вёскі Гродзі Астравецкага раёна выступілі артысты гурта “Польскае рэха Астравіца”.

Напярэдадні Дня жанчын “К” шчыра віншаванне ўсім жанчын, што шчыруюць на ніве беларускай культуры. Здароўя і шчасця вам!

Пішыце пра цікавае. Сустрэнемся праз тыдзень.

Гэты гарадскі пасёлак — яскравы прыклад таго, калі гавораць аб чысціні беларускіх населеных пунктаў. Асабіста ў мяне склалася такое меркаванне пасля знаходжання ў ім. Ужо прабачце за падрабязнасць, нават у выбіральных тамтэйшай аўтастанцыі з санітарыяй усё было ў адносным парадку (да прыкладу, у Мінску ў аналагічных устаноў некаторых вакзалаў без крайняй патрэбы лепш не заходзіць, каб захаваць у душэўным спакоі ўласнае эстэтычнае “я”). І культура Зэльвы мне падалася гэтакі ж чыстай у сваіх праявах. І цікавай.

Алег КЛІМАЎ
Мінск — гарадскі пасёлак Зэльва
Гродзенскай вобласці — Мінск / Фота аўтара

ШОУ І ФЕЕРЫЯ

Святлана Сонец — больш за дваццаць гадоў у культуры Зэльвеншчыны, а ў лістападзе мінулага года яна была прызначаная дырэктарам Раённага цэнтра культуры і народнай творчасці аграгарадка.

— Як змянялася дзейнасць нашага Дома культуры, які пасля рэарганізацыі 2015-га года перайменавалі і дадалі яму новыя функцыі? — задумваецца Святлана Уладзіміраўна. — Зараз такі час, калі трэба быць вельмі абачлівымі да таго, чаго чакаюць ад устаноў культуры людзі, — калі, вядома, іх работнікаў шчыра хваляюць напоўненасць гурткаў, тое, як публіка ходзіць на канцэрты. Яна стала патрабавальней. Ёй цяпер мала таго, каб у зале проста гукалі музыка і песні, а на сцоне паказваліся звычайныя харэаграфічныя нумары. Гледачы чакаюць ад імпрэз шоу, значыць, іх запытам трэба адпавядаць. Таму ў праграмах мы зараз выкарыстоўваем фонавыя відэаролікі, светлавыя і іншыя спеэфекты.

— Больш увагі сталі надаваць працы на месцах, — дагледвае да размоваў намеснік дырэктара Цэнтра Наталля Матвейчык. — Да традыцыйных формаў правядзення вольнага часу — тых жа святваў вёсак, дадаўся і шэраг іншых маштабных праектаў, такіх, як скажам, дні апалячэння, што праводзіцца два разы на месяц. У практыку ўвайшлі абмены выступамі сельскіх калектываў мастацкай самадзейнасці паміж населенымі пунктамі. Абслугоўваем мы, дарэчы кажучы, за што такіх паселішчаў.

Вы, натуральна, не маглі не заўважыць, што адна з частак культуры — народная творчасць — вынесена ў назву устаноў. Значыць, яна на асаблівым становішчы ў Цэнтры? Так і ёсць. У аграгарадку Дзярчын знаходзіцца Ашчел рамёстваў і традыцыйнай культуры, у якім для дзяцей і дарослых дзейнічаюць гурткі вязання і вышыўкі, разбы па дрэве, саломаліцення, ганчарны, доктарыўна-прыкладнага мастацтва. Прычым, на выбары можна не толькі палюбавацца ў розных музейных пакоях, але і набыць у крамах. Акумуляюць жа дасягненні мясцовых умельцаў святы “Рамясто як лад жыцця”. А аўтэнтычную музычную, абрадавую творчасць рухаюць у народ дзяржэцкія народны ансамбль народнай песні “Зва-

Прыгажуні з РЦКІНТ — Наталля Матвейчык і Святлана Сонец.

ночкі”, зэльвенскі народны ансамбль песні і музыкі “Вяселуха”, узорнае амаатарскае аб’яднанне “Кашалеўская скарбонка” з аграгарадка Каралін.

Яшчэ адзін прырытэтны напрамак у дзейнасці Цэнтра — захаванне і папулярнаўзшыя гісторыка-культурнай спадчыны раёна. З уласнікамі тэрыторый, на якіх знаходзяцца артэфекты, устаноўлены цесныя кантакты, заключаны пэўныя абавязальствы. Майстры Зэльвеншчыны зрабілі ўказальнікі, неўзабаве яны будуць усталяваныя паблізу тых населеных пунктаў, дзе размешчаны аб’екты. “Рэкламуюць” іх дапусцім, і арганізаваныя духоўныя фестывалі — маштабныя святы, прысвечаныя Дню жонкаў-міраносіц і іконе Божай Маці “Усецарыца”, што сумесна праводзіць служыцелі царквы Святога Міхаіла Арханёла вёскі Сынкавічы і супрацоўнікі ўстаноў культуры аграгарадка Елка. Царква гэтая, між іншым, прапанаваная ад нашай краіны на ўключэнне ў спіс Сусветнай спадчыны ЮНЕСКА.

— Адначасу і такіх фармавані Цэнтра, які народны хор ветэранаў “Успамін”, народная эстрадна студыя “Рэтра”, — кажа Святлана Уладзіміраўна. — І ўдзельнікі народнага тэатра-студыі “Пагуляначкі” з тых калектываў, якія вельмі шчыльна працуюць з насельніцтвам раёна, прапаноўваюць ім сюжэтна-гульнявыя конкурсныя і тэатралізаваныя праграмы, прапагандуючы традыцыйныя нацыянальныя беларускія гульні. А ў дзіцячыя сады яны вывозяць анімацыйныя прадставленні з рознастайнымі лялькамі. Такія ж імпрэзы даюцца і на платнай аснове — у дамах дзяцей-імяніннікаў, на выпускных вечарах у школах.

План платных паслуг дапамагае выканаць і культурна-за-

Чыстая Зэльва

У “Феерыя” сапраўды ёсць нешта феерычнае.

Музей “Анненска кірмашу”.

Вольга Генюш і яе любімыя дзеткі.

баўляльны цэнтр “Феерыя”, у якім летась адкрылася лічбавая кіназала. Яна месціць 56 чалавек, сеансы праходзяць чатыры разы на дзень, а дэманструюць фільмы шэсць разоў на тыдзень. Дадагковымі бонусамі наведвальнікам служыць гульнявая кансоль, аэрахакей, настольны футбол, бар, збіраюцца тут набыць і лазерны пір. Таксама “Феерыя” гатова прадставіць свае сцены для правядзення ўрачыстых мерапрыемстваў.

— У Беларусі добра вядомы “Анненскі кірмаш”, што збірае рамеснікаў, гандляроў, артыстаў з усёй краіны, які ўжо даўно стаў брэндан рэгіёна, — паведамляе спадарыня Сонец. — У Цэнтры адведзены

цэлы пакой, дзе наведвальнікі могуць азнаёміцца з гісторыяй імпрэзы. Многія ведаюць пра фестываль аўтарскай песні “Новае пакаленне”. Селекта мы паспрабуем перанесці яго на базу апалячэння калі ракі Зэльвянка. У 2019-м упершыню ў Елке прайшло свята “Елка ў Елке”, калі 7 снежня менавіта з гэтай населенага пункта пачалося запальванне ёлак па ўсёй Гродзенскай вобласці. А карагод, які прайшоў тады ў аграгарадку, уключыў у сябе больш за трыста чалавек!

— У тым жа 2019-м у Дзярчынне — радзіме роду Сапегаў — адкрыўся музейны пакой, — дадае спадарыня Матвейчык. — У той мясцовасці нарадзілася мноства

людзей, якія пакінулі свой след у гісторыі Беларусі, у яе культуры, навуцы — значыць, экспазіцыя будзе пашырэнца! А адным з вынікаў праведзенага ў лютым агляду-конкурсу амаатарскай творчасці “Таленты Зэльвеншчыны” стала тое, што па яго выніках некалькі непрафесійных артыстаў атрымалі запрашэнні ад нашага Цэнтра на ўдзел у мерапрыемствах устаноў і ў працы студыі “Рэтра”. Наогул, шмат мерапрыемстваў запланавана на 2020-ты, у якім раён адзначыць сваё 80-годдзе.

Што турбе кіраўнікоў РЦКІНТ? Як утрымаць талентаў, працаздольных людзей ва ўстановах культуры раёна. Ёсць патрэба ў маладых кадрах на месцах. Народным калектывам неабходна абнаўленне гардэробу, але, накітават, сродкі на яго знайшліся. Шукаюцца яны на замену назвы “Дом культуры” на фасадзе ўстаноў.

ТАМ, ДЗЕ РАЗВІВАЮЦЬ ДУШУ

Зэльвенская дзіцячая школа мастацтваў працуе па трох кірунках: музычны, харэаграфічны і мастацкі. У ДШМ і яе навуцальных класах раёна граць на баяне, акардэоне, фартэпіяна, скрыпцы, гітары, домры, цымбалах, медных і драўляных

У “Феерыя” можна “пагуляць” у футбол.

духавых інструментах навуцаецца 260 чалавек, навуку харэаграфіі спасцігае крыху больш за 100 (класічны, народны і сучасна-бытавы танцы), а маляваць — 40 (кампазіцыя, жывапіс, малюнак).

За тры дзесяці гадоў, што ўзначальвае школу Вольга Генюш, сем вучняў музычнага аддзялення ўстаноў сталі лаўрэатамі спецфонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Тыя з іх, хто ўжо вышліся, працягнулі навучанне ў профільных навуцальных установах.

— Важна захаваць у дзехах і далей, пасля заканчэння нашай ДШМ, жаданне займацца тым, да чаго ў іх былі схільнасці, — дзеліцца дырэктар. — А бывае і такое, як адбылося з адным дзіцём, што вельмі зацэла навучыцца танцаваць, але абсалютна не валодаў паўцём рытму. І яму было крыўдна, і яго бацькам, і нам, што ў школу ён так і не паступіў. А радуе, калі ў яе на педагагічную

працу вяртаюцца выпускнікі, і такіх шмат.

І ў аграгарадку Князева радасць: у ім не так даўно ў навуцальным класе адкрылася яшчэ адно аддзяленне — ігры на домры. І гэта азначае, што тэндэнцыі да скарачэння такіх устаноў на месцах у раёне няма. Пры ДШМ і яе філіялах дзейнічаюць курсы па падрыхтоўцы навучэнцаў да паступлення ў ССНУ, ёсць гурткі гітарыстаў і эстэтычнай адукацыі — для дзяцей старэйшага дашкольнага ўзросту і малодшага школьнага, — у якім выкладчыкі “вырошчваюць” сабе будучых вучняў.

За наведанне курсаў і гурткоў трэба плаціць. І стаўленне ў Вольгі Яўгенаўны да таго, што дзіцячыя школы мастацтваў разам з асатнімі ўстановамі культуры таксама павінны зарабляць грошы, не такое, як у некаторых яе калег. Абгрунтоўваючы ўласную пазіцыю “за”, яна прыводзіць наступны прыклад: не прапануй школа платныя паслугі (сярод іх яшчэ і арэнда музычных інструментаў), і заказ “вішавальных паштовак” — канцэртных праграм, людзі — маленькія і ўжо вялікія — не змаглі б рэалізаваць свае намеры.

У завяршэнні маёй гутаркі са спадарыняй Генюш мы спусціліся з ёй з вышэйняй творчасці і навуцальных працэсаў на зямлю...

— Мабля ў нас новая, значна абнавіўся парк інструментаў, што вельмі радуе, ведаючы іх кошт, — паведамляе Вольга Яўгенаўна. — Былі набыты два канцэртныя баяны, домры, саксафоны, трыбы, трамбон, ударная ўстаноўка. Засталося абнавіць канцэртныя народныя касцюмы. Нядарэна б мець свой аўтобус — для вязаных выступленняў. З ім дапамагае аўтаклуб Раённага цэнтра культуры і народнай творчасці.

Гаворачы аб той станоўчай дынаміцы, што на іх думку, спадарожнічае сферы культуры Зэльвенскага раёна і не толькі ёй, Святлана Сонец і Наталля Матвейчык у размове са мной неаднаразова ў самым цудоўным кантэксце згадвалі старшыню райвыканкама Зэльвы Дзяніса Альшэўскага, які заняў гэтую пасадку роўна два гады таму. Ён — сывярджалі мае суразмоўніцы — робіць усё магчымае, каб спыніць алток насельніцтва гарадскога пасёлка, каб Зэльва прырастала новымі жыхарамі і ў іх вярталіся тыя, хто калісьці адсюль з’ехаў на вучобу, у пошуках лепшай долі і гэтак далей. Заўважныя поспехі ўжо ёсць, затэўнівалі візаві. Ну, а калі так, застаецца сказаць толькі, што пабольш бы такіх людзей у мясцовых уладных структурах, як Дзяніс Аляксандравіч, які і кіраваць умеюць, і за малую радзіму шчыра радзеюць.

Летам 2016-га неяк выпадкова трапіў на Свіслаччыну. І вельмі здзіўіўся, калі даведаўся, што тут рыхтуюцца да раённага кніжнага фестывалю. Нічога падобнага раней не бачыў. А дзея абяцала быць маштабнай ды значымай: выставы, тэатралізацыі, спектаклі паводле беларускіх твораў, прысутнасць знакамітых літаратараў і сталічных выдавецтваў. Так і атрымалася. Таму цалкам натуральным падалося тое, што праз год раённы фест набывае статус абласнога. Летась бібліятэкары Свіслацкага раёна ладзілі другі па ліку абласны фестываль “Кніга і час”. Прайшоў пэўны час. Закарцела дваццаць, а што новага прыдумалі на Свіслаччыне “кніжкіны гаспадары”. Вось так гэты артыкул і атрымаўся. Дзякуй дырэктару Свіслацкай раённай бібліятэкі Святлане Піваварчык за тое, што ўсяляк падтрымала і дапамагла.

Аўтобус, які чытае.

У эфіры — гаваркая кніга...

Яўген РАГН

Аўтобус і сквер любяць чытаць

Праект, пра які хочацца распавесці, нарадзіўся з двух палірэдніх. Нагадаю іх сутнасць. У раённай бібліятэцы прыдумалі пакатаць чытачоў па горадзе на аўтобусе. А каб не сумна было, у салоне загалі вершы і проза. Рэкламна-асветніцкая акцыя нарабіла шмат шуму ў райцэнтры і стала называцца “Аўтобус, які чытае”. Не менш рэзанансным стала мерапрыемства “Кніжны сквер”. Тут ужо дзіцячая бібліятэка пастаралася. Гараскі сквер пераўтварыўся ў чытальную залу, дзе хрэстаматыйную іпішу замянілі дыханне слякотнага лета, сонейка і птушыны вакаліз. Даўно гэта было. Падобныя праекты сталі звычайным і ледзь не традыцыйным у іншых раёнах іншых абласцей. Але тое, пра што пойдзе гаворка далей, застаецца пакуль эксклюзівам.

Акцыя ажыццяўляецца сёлета ва ўсіх бібліятэках раёна: дзіцячай, раённай, гарпасялковай і ў дзевяці сельскіх. Называецца праект “Гаваркая кніга: чытаюць дзеці”. Сутнасць яго наступная: школьнікі Свіслаччыны дэклamuюць упалабаных вершы ці празаічны ўрывак. Здавалася б, што тут надзвычайнага? Падаецца, шараговы вынік бібліятэчнага клопату. Аднак, не. Праект мае лагічны, але абсалютна несправядлівы працяг. Лепшы чытальнікі становяцца дыктарамі, якія выступаюць ужо не сярод кніжных паліц, а ў эфіры раённага радыё. Як вам такі ход? Асабіста мне падабаецца вельмі. Самае галоўнае, што папулярныя літаратурныя творы, большасць з іх — на роднай мове. Па-другое, рэкламуюцца бібліятэкі, якія здолелі дэлегаваць лепшых чытачоў-школьнікаў на выкананне высакароднай асветніцкай місіі. І гуча адзін немаляважны нюанс. Уся гэтая “гаваркая” акцыя вельмі падабаецца самім школьнікам.

Не магу не назваць лепшых. Дзевяцікласніца Даша Шкодзіч з Хоневіцкай бібліятэкі-цэнтры краязнаўства чытала верш Рыгора Барадулліна “Трэба дома бываць часцей”.

Выпускніца Свіслацкай сярэдняй школы № 3 Саша Журавель выконвала вэршаваны твор мясцовай паэткі Алены Балеіка “Па-над Свіслаччу сонца ўздмаецца”. А вёрш Анатоля Грачанікава “Два каткі” пранікнёна праекламаваў вучань другога класа Поразаўскай школы і актыўны чытач Поразаўскай бібліятэкі Данік Нясцерык. Вось такія дэкламаты, радыёдыктары. Хто прыдумаў праект? Святлана Піваварчык кажа: “Мы” А я дадам, што такімі рэалізаванымі ідэямі можна ганарыцца.

На фоне гэтай вясялай выявы тэатралы прызвычаліся рабіць калектыўныя фотаздымкі. У тэатр можна запісацца з чашвёртага класа. У трупце, як правіла, дзеці трымаюцца да школьнага выпускнога. “Абавязкова хаджу на гэтыя мерапрыемствы, — кажа Іна Віктараўна, — каб аддзячыць удзельнікаў “Кніжкіны”. Цяпер у тэатры — 16 дзяцей, гэта ўжо трэці набор. Кожны цудоўна ведае задачу: праз ляльку данесці да гледача любоў да кнігі. Лялькі і дэкарацыі робяцца супольна, але рэй вя-

Першы кніжны фест прайшоў на Свіслаччыне

Вось яна якая, “Кніжкінка”.

Праект “Гаваркая кніга: чытаюць дзеці”.

“Кніжкінка” — гэта што?

Гэта лялечны тэатр кнігі Свіслацкай дзіцячай бібліятэкі. Такія тэатральныя ўтварэнні — не рэдкасць у структурах бібліятэчных аб’яднанняў. Аднак “Кніжкінка”, як лічыць яе стваральніца бібліятэкар Іна Янушкевіч, — з’ява асаблівага. “Кніжкінка”, — кажа яна, — самы лепшы лялечны тэатр у краіне, бо ён наш!” Аргумент настолькі сур’ёзны, што з ім і не паспрачаецца. Адно неаспрочна: толькі так і трэба змагацца за сваё.

Чаму менавіта “Кніжкінка”? Тэатр быў створаны ў снежным студзені 2006-га. Таму ў назве разам з “кнігай” чуюцца і “сняжынка”. А ўсё разам — гэта дзятчынка, што паспела стаць брандам дзіцячай бібліятэкі. Мастак Людміла Шварак намалявала жывярадаснае дзятчо на біб-

ліятэчнай сцяне. На фоне гэтай вясялай выявы тэатралы прызвычаліся рабіць калектыўныя фотаздымкі.

У ролерутары — руская і беларуская літаратура. Вялікай папулярнасцю карыстаюцца не толькі беларускія народныя казкі, але і літаратурныя, аўтарскія. Апошнім разам ставіліся спектаклі паводле твораў Уладзіміра Магзо, Артура Воўскага. Сёлета парадвалі юных чытачоў рускай казкай па апавяданнях Віталія Бянікі.

Выснову тут хочацца зрабіць наступную. Дзіцячы тэатр — не проста забаўка. Многія бацькі на сёння нават і не падумаюць з мной спрачацца, што надаюць сваім дзецям вельмі мала часу, не заўжды размову падтрымліваюць, не ацэньваюць дзіцячыя спробы ў малыванні, танцы, спевы, уручэнне — не гуляюць разам у тэатр. (Асабіста я добра ведаю адзін мінскі двор па галоўным праспекце, дзе і па сёння, як і шмат гадоў таму, выносяцца крэслы, шыр-

ма — і пачынаецца дэя, дзе актывістам з’яўляюцца — дзеці ды іх бацькі.) Між тым, тэатр вучыць школьнікаў вымаўляць, уяўляць, думаць, пераконваць, любіць родную літаратуру і мову. Калі ў вашай бібліятэцы няма тэатра, яго варта неадкладна прыдумаць і стварыць.

Сямейны чытацкі падрад

Тэатр тэатрам, але асноўнае выхаванне павінна адбывацца ў сям’і. Бібліятэка яе не замяніць, але грунт для развіцця творчай асобы папрытуе абавязкова. Галіна Грушэўская гэта цудоўна разумее. У вёсцы Нязбудзічы яна — фігура заўважная, бо кіруе мясцовай бібліятэкай. Нязбудзічы хоць і аграгарадок, але маленькі. Можна сказаць, жывуць усе адзіннай сям’ёй. Таму і прыдумала Галіна Уладзіміраўна праект

“Сямейны кніжны выхадны”. Яна зараз сама распаўвадзе пра сутнасць ідэі, якая рэалізоўваецца з 2006 года: — У чытанне трэба ўцягваць выскоўваюць усіх узростаў. Самы апытальны варыянт, калі рабіць гэта сям’яй. У аб’яднанні “Сямейны кніжны выхадны” — тры сям’і. Гэта ўжо трэці склад. Дзеці вырастаюць, раз’язджаюцца. Шукаю іншых кандыдатаў-сямейнікаў. Дык вось, тры сям’і на сёння: Сішко (сем чалавек), Данільчыкі (пяць) і Казлоўскія — чатыры разам з бабуляй. Усяго 16 чалавек атрымліваецца, з іх — дзясц дзяцей...

Збіраюцца ўсе раз у месяц, іншым разам часцей. Што рабіць? Па-першае, абмяркоўваюць прачытанае і літаратурай мяняюцца. (Такі кніжны пяр на ўсім магчымым узроўні — вельмі характэрная рыса для бібліятэчнай Свіслаччыны.) Па-другое, з вялікім

розгаласам адзначаюць усе календарна-абрадавыя святы. Па-трэцяе, ладзяць мерапрыемствы для іншых чытачоў. Апошніе прысвечалася Дню роднай мовы. Грамадзі займаліся разгадкаваннем крыжанака, рабілі пераклады з рускай на беларускую і наадварот, чыталі беларускія вершы. Дзеці казкі абмяркоўвалі, дарослыя — нашу літаратуру класіку, а таксама — сучасныя творы.

Хто ведае больш эфектыўныя шляхі папулярнавання і мовы, і чытанна, няхай досведам падзеліцца. Як па мне, на сёння сямейны чытацкі падрад Галіны Грушэўскай — самы прыдатны шлях да чытацкага сэрца.

І гэта толькі тры эпизоды з бібліятэчнай практыкі Свіслацкага раёна. Пра астатнія — іншым разам.

Фота з архіва Свіслацкай раённай бібліятэкі

Не ведаю, ці выклікае ў вас неспакой тое, што адбываецца з аўтэнтчнай беларускай музыкай, так бы мовіць, на месцах, але асабіста я, у апошнія гады шмат бываючы ў розных кутках краіны, назіраючы за тым, як, на мой погляд, трансфармуецца народная песенная творчасць у вёсках, аграгарадках і іншых невялікіх населеных пунктах, пачуццё трывогі адчуваю. Пакуль яшчэ лёгкае. Разабрацца з тым, ці падманваецца аглядалнік “К” — у сваіх хвалеваннях, я папраціў лідара гурта “Палац” Алега ХАМЕНКУ, прызнаючы аўтарытэта ў галіне айчыннай этнікі і фалькору.

Алег КЛІМАЎ / Фота аўтара

НАРМАЛЬНЫ ПРАЦЭС

— Ці не здаецца табе, што наша аўтэнтчная музыка — тая, якая ў сваім першапачатковым выглядзе жыве менавіта ў сельскай мясцовасці, усё больш раствараецца ў іншых? Слухаеш які-небудзь фальклорны калектыў з вясковага Дома культуры, і чуюш у самай што ні ёсць беларускай народнай песні чужыя інтанацыі, тэхнікі, меладычныя, а то і тэкставыя ўкраінны. Гэта, дарчы, тычыцца і абрадаў.

— Каранёвая культура наогул можа існаваць у нейкім устойлівым стане толькі тады, калі вонкавы ўплыў на яе нізачны. У Беларусі стрыжневая частка такой культуры — музычны аўтэнтчны фальклор, распаўсюджаны ў канкрэтных часовых прасторах, вядома, змяняўся. Асабліва гэта стала прыкметна ў 1950—1960-я гады мінулага стагоддзя — з развіццём у СССР радыё і тэлебачання. Да таго часу старадаўняе музычнае мастацтва захоўвалася ў вёсках, у большай ступені, у першапачатковым выглядзе. Пасля 1960-х яно пачало трансфармавацца пад уздзеяннем усяго таго, што людзі чулі ў эфіры і, быць можа, спачатку не ўсвядомлена пачалі прыносіць у песні, абрады. Але так адбывалася і ва ўсім свеце, у фальклору, скажам, апошніх дзесяцігоддзяў і назва ёсць — сучасны фальклор (contemporary folk music). Ён і сёння ствараецца. Іншая справа, што беларуская сучасная вёска перастала быць крыніцай фальклорнай спадчыны. Цяпер яе шмат у чым сілкуе так званы гарадскі фальклор, у тым ліку маргінальны, звязаны з пэўнымі суполкамі, нават “турэмны” (в’язняў). Зараз пра фальклор, як пра — у высокім сэнсе — транслятар народнай мудрасці, казаш не даводзіцца, хутчэй, ён цяпер з’яўляецца перадаччыкам разнастайнай інфармацыі. Першавобразны музычны беларускі аўтэнтчны фальклор, каранёвы фальк, “сышоў на клін”.

— Гэта нармальны працэс, а не культурная інтэрвенцыя, якую мы самі сабе зладзілі?

— Так. Працэс гэты адбыўся ўсюды. Напрыклад, у Амерыцы — у 1920-х гадах XX-га стагоддзя, калі фальк-

Алег ХАМЕНКА:

“Сучасная беларуская вёска перастала быць крыніцай фальклорнай спадчыны”

лор карэннага насельніцтва спачатку значна скараціўся, потым прысутнічаў толькі ў рэзервах, а цяпер індзейцаў, якія хоць нешта памятаюць з традыцыйных продкаў, умоўна кажучы, па пальцах адной рукі можна пералічыць. Фальклор у свеце пераарганізаваны, як перараджаецца народ з цягам часу, у залежнасці ад абставін. Сучасны італьянец гэта ж не рымляне, персы — не арый, і сучасны беларусы не літвіны, не крывічы. Але, вядома, клапаціцца трэба аб тым, каб усё, што магчыма — з каранёвай спадчыны, было захавана ў выглядзе музейных экспанатаў. Калі гэта абрад, ён павінен быць максімальна добра апісаны, сфатаграфаваны, зняты на відэакамеру — з указаннем месца яго правядзення, даты, калі абрад зафіксаваў. І такі архіў павінен быць даступны любому чалавеку. Больш за тое: ужо цяпер варта фіксаваць і сучасны фальклор, нешта адметнае з яго як артэфакт застанецца, а нешта, не вытрымаўшы правага часу, знікне. Аднак, па магчымасці, неабходна захоўваць усё.

— Натуральна, ты сочыш за тым, як развіваецца сучасны беларускі фальклор...

— Мне сапраўды цікава за гэтым назіраць. Цікава, дарчы, спрабаваць штосьці самому фіксаваць, афармляць артэфакт у экспанат, папулярызаваць яго, дапусцім, у якасці новага творца або навучальнага дапаможніка. Гэта тычыцца і невялікіх артэфактаў, якія маюць дачыненне да Беларусі. Вось глядзі: перад табой ксерокапія зробленай у Ірландыі копіі арыгінальнага манускрыпта, што датуецца XV—XVI стагоддзямі, ён на старалатінскай мове. Мастачка Алена Марціянава дапамагла мне гэтую копію прыдбаць. У манускрыпце ёсць словазлучэнне

Alba Ruthenia — Белая Русь. Наколькі я разумею, гэта, верагодна, самая першая згадка (або адна з першых пісьмовых) у такім выглядзе рэгіён, на частцы тэрыторыі якога, магчыма, знаходзіцца сучасная Беларусь. А вось пераклад манускрыпта — на англійскую мову. Там мы ўжо фігуруем як White Russia. Наогул, было б выдатна, калі б хтосьці змог перавесці не англамоўны тэкст, а арыгінальны. Ты, выпадкова, не валодаеш старалатінскім? Ведаю, цалкам

прафесіяналізму, ведаў. Але ж і ў слухачоў той жа густ, узровень адукаванасці розныя. Таму дрэнная рэканструкцыя можа стаць папулярнай, а добрую не прымуць. Аднак, забараняць чалавеку самарэалізавацца — будзь ён хоць тройчы без таленту, вядома, нельга. Але гэта самарэалізацыя будзе інтэрпрэтацый, а не рэканструкцый фальклору як часткі нацыянальнай культуры.

НОВЫ ПОГЛЯД

— Я называю табе некаторых выканаўцаў, а ты, калі ласка, выкажы сваё меркаванне пра іх. Гурт Vuraj.

льнай манерай спеваў. Эксперымент ужо даў вынік, спадзяюся, супрацоўніцтва іх не развае, і хацелася б, каб новы плён дзейнасці дзета быў такім жа цікавым.

— Shuma.

— Гэта не фальк-, а этна-музыка. Адрозненне заключаецца ў тым, што “этна” не звязана з пэўным часавым адрэзкам і абпіраецца на паняцце “тэрыторыя”. Фольк — на паняцці “народ”, “дзяржава”, “дакладны час”. Таму — беларускі фольк, але — этна-музыка, напрыклад, Балкан. І калі я чую, што гурт Shuma знаходзіцца на востры айчын-

— Harmonic Style Project.

— Тут ёсць акадэмічная фальклорная манера спеваў. А наогул, жанрава я б аднёс гурт да турба-фольку, месцам народжэння якога была Юраславія пачатку 1980-х гадоў. Гэта такая сумесь поп-рока і народнай музыкі. Або да польскага дыска-пола — спрошчанага варыянта фолька, электроннага і танцавальнага. Вось і Harmonic Style Project спрабуе стварыць свой захватны поп-фольк. Дзяўчаты там, дарчы, — агонь, а шчырасць вабціць.

Клапаціцца трэба аб тым, каб усё, што магчыма — з каранёвай спадчыны, было захавана ў выглядзе музейных экспанатаў.

манускрыпт уяўляе з сябе нешта накіпталі апісання таго, што бачылі нейкія вандручнікі-ірландцы.

— Вяртаецеся да музыкі. Часта цябе раздражняюць сучасныя інтэрпрэтацыі старадаўняга беларускага фалькору?

— Не падлічваў... Замест слова “інтэрпрэтацыя” я зараз скарыстаю слова “рэканструкцыя”, добра? Яна можа быць асэнсаваная, мэтавая, а ёсць і гэтакі новабуд, “пад даўніну”, так званы фЭйклог (fakeloge). Тое, якой рэканструкцыя будзе, залежыць ад людзей, што за яе бяруцца, ад іх густу, такту,

— Сяржук Доўгушаў валодае глыбокімі ведамі ў галіне беларускага фалькору. Часам мне здаецца, што ў яго гэтых ведаў зашмат... Сваю працу ён робіць вельмі якасна.

— Сумесныя праекты акадэміста гурта Port Mone Аляксея Варсобы і спявачкі Ірэны Катвіцкай...

— Port Mone ігралі так званы “інтуітыўны фольк”. А ў тандэме, які выконвае неа-фольк, аб’ядналіся, быццам бы, дзве творчыя супрацьлегласці: Аляксей з яго інтуітыўным еўрапейскім музычным мысленнем і Ірэна з яе дакладна натураль-

нага фальку, для мяне такое меркаванне з’яўляецца няслухным. Аранжыроўкі, рытміка, манера спеваў, сама музыка ў калектыва тэрытарыяльна еўрапейская, а словы, вымаўленне — славянскія.

— Relikt.

— У гурта вельмі магутны палескі бэкграўнд. І калі яго музыканты звяртаюцца да фальклору, у іх ёсць база, паводле якой калектыў і можа эксперыментаваць. І цяпер ён знаходзіцца, безумоўна, у першым эшалоне беларускага фальк-праг-рока.

— Dziesiuki.

— Выдатны фольк-панк з Гродна. На мой погляд, гэта гурт узроўню амерыканцаў Gogol Bordello.

— Irodorahy.

— Наш праеўропу з Еўропу з фэнтэзі-фолькам. Цудоўны гурт. Маю да іх шчырую сімпатыю. Як і да этна-сімфа- / фольк-джаз-праекта Dzivia.

— І, дапусцім... “Палац”.

— Гм... Кірунак, якім ішоў гурт, бы называлі постмадэрн-, мадэрн-фольк. І хацелі зафіксаваць найбольш яркія правы беларускага музычнага фальклору, зрабіць іх больш вядомымі ці папулярнымі. На сучасных інструментах гралі традыцыйна народныя гармоніі, з адметнасцямі галасавядзення. (Некалі так афраамерыканцы стварылі джаз, узяўшы еўрапейскія інструменты і зайграўшы афрыканскую музыку.) Такім чынам прапанавалі новы погляд — з дапамогай поп-музыкі — на старадаўняе песні, на артэфакты аўтэнтчнай культуры. Хтосьці кажа, што зараз мы ствараем нешта іншае, але я думаю — тое ж самае, толькі “шырэй і глыбей”. І калі сёння людзі чуюць у каго-небудзь сапраўды аўтэнтчную манеру спеваў, узгадваюць “Палац”. Або “Тройцу” — лідар этна-трына Іван Кірчук выдатна валодае рознымі традыцыйнымі манерамі спеваў. Дарчы, у першых альбомах “Песняроў” фальклорная гармонія і рытміка будаваліся па еўрапейску (біт-музыка), гэта потым яны пры выкананні ансамблем эстрадных кампазіцый пратварыліся ў савецкі. Я не кажу, што стала горш, стала па-іншаму. Некаторыя ўласныя, кампазітарскія творы “Песняроў” адназначна з’яўляюцца цяперашнім фальклорам. Як і асобныя песні Эмітра Вайшшокевіча, Лявона Вольскага — з яго, напрыклад, “Тры чарапахі”. Як, безумоўна, “Вы шуміце бярозы” Ханка і Глевіча. Песні Віктара Цоя, якія кампанія падлеткаў у гэты дзень спяваюць у дварах пад гітару. Тое, што сышло ў народ, прынялося грамадствам і ёсць фальклор.

Запаведнік хатнікаў, лесуноў і жытнікаў...

Аляксей Ненадавец — фалькларыст, літаратуразнаўца, краязнаўца, доктар філалагічных навук, прафесар кафедры беларускай і рускай мовы і літаратуры БДЭУ. Даўно займаецца даследаваннем міфалагічных істот, напісаў на гэтую тэму кнігу, якая яшчэ не выдана.

Яўген РАГІН

— Чым выклікана патраба ў напісанні кнігі пра нячыстую сілу, бо гаворка пра яе вядзеша і ў “Беларускім фальклоры”, і ў “Міфалогіі Беларусі”?

— Так ужо атрымалася, што апошнім часам пачалася своеасаблівая актыўнасць ў справе ўзнаўлення многіх міфалагічна-фальклорных персанажаў і тут усе ахвотныя нібы лбоём уперліся ў пэўную цяжкасць тлумачэння некаторых, звалася б, агульнапрызнаных і агульнаразумелых вобразаў. Тым ахвотным падавалася, што ўсё надзвычай проста, што яны вельмі начытаныя, лепей, мабыць, тэхнічна ўзброеныя, і таму не павінна паўставаць ніякіх праблем. Проста — узяць персанаж, перапрабіць яго на ўласны “капыл” і ўсё. Ага, калі пачаліся такія спробы-патугі, то аказалася, што патрэбны глыбінныя веды, аналіз шматвяковай гісторыі, культуры, мовы чалавецтва, што за такімі намаганнямі хаваюцца вобразы-архетыпы, тыя, якія былі створаны на золку чалавецтва, калі многае ў акалячым свеце, у прыродзе і прыродных з’явах наўнаму продку не выпадала зразумець настолькі, каб потым раскласці ўсё па палічках ва ўласным мысленні і памяці. Такое не атрымлівалася, бо за ім хаваліся намаганні, абагуленныя спробы многіх пакаленняў і ў іхніх галовах заўсёды было месца нейкім сумненням. Яны, у сілу сваёй практычнасці, правільна ацэньвалі сітуацыю, і, каб лягчэй было да нечага дайсці, стваралі босствы ці персанажы-антыподы. Тое, што ўсёроўна не падавала сваё іхняй расшыфроўцы, знаходзілася ў аддаленым разуменні і насяла дзіўную назву — нячыстая сіла. Яна, па першым часе, магла быць неабавязкова чорнай, негатыўнай, адмоўнай, але яна, тым не меней, была да канца патлумачанай. Потым, са змяненнем рэлігій, туды пачалі “закочваць” усё тое, што не падыходзіла да новых канонаў, таму і ўзнік

Жэўжык — апякун рэк.

Еўнік — дух печы.

Лазавік — дух, што жыве ў лазе ля балота.

Чараўнік.

Лясун — дух лесу.

Ведзьма.

такі своеасаблівы дэманалагічны “запаведнік”.

— Азначэнне “Нячыстая сіла” — дакладнае?

— Нячыстая сіла паўставала безасабовай, безаблічнай, грувасткай і ўвогуле, амаль што народжанай з першастваральнага хаосу, да яе асабліва не імкнуліся набліжацца, бо на ёй ляжала табу, а ў старажытным свеце гэтае слова было і магічным, і папералжальным, і абмежавальным, і ... непарушным.

Парушыў табу — стаў ізгоем, бо дакрануўся да нячыстай сілы і сам спазнаўся з ёй. Мне падаецца, што тэрмін напоўніў адпавядае таму, што за ім некалі хавалася. Безумоўна, у наш час, для пераважнай большасці людзей, гэта проста наўныя перажыткі мінуўшчыны. А дарма...

— Цяпер модна крытыкаваць Шпілеўскага, Кіркора, Кацара за, так бы мовіць, рамангізацыю хатніка, лесуна, жытніка... Цмока прыдумай

рамангтык Караткевіч. Ці апраўдана крытыка?

— Тое, што пералічаныя вамі даследчыкі і творцы напрыдумвалі, не іхня яна. Яны проста былі прыхільнікамі адной ідэі — паказаць, што ў нас усё было, найперш, найбагацейшы дэманалагічны рад другасных міфічных істотаў, кодавая схаванасць народных арнаментаў, “лятучыя змеі” (цмокі). Не вінаваціць жа іх у тым, што не было на каго спасалася, бо адсутнічалі сістэматызацыя, збор і расшыфроўка ўсёй гэтай духоўнай спадчыны. Таму яны і зрабілі так, як зрабілі. А на чытаным сучаснікам выпадае ўсё гэта класіфікаваць, прызнаваць, зашвардзіць ці адмаўляць. Калі апошняе, то талды абавязкова трэба прапанаваць нешта на гэтае месца, памятаючы пра намаганні папярэднікаў.

— Палчас шматлікіх экспедыцый вам даводзілася чуць сведчанні пра існаванне нячысцікаў?

— Мноства разоў даводзілася чуць, што людзі, калі і не сустракаліся з правамі нячыстай сілы, нячысцікамі, то трапілі пад уплыў (кароткатэрміновы ці доўгатэрміновы) нейкай невідомай, да таго канкрэтнага для людзей выпадку, сілы, энергіі (энергетыкі). Яны называлі дату, дзень, месца здарэння.

сваіх слоў, сваіх аповедаў, тая перакананасць, з якой яны ледзьве не загалвалі (а не прасілі) усё запісаць. Было, што прасілі і працягаш запісанае з іхніх слоў.

— Сярод малога народу ёсць істоты станочыя, а ёсць і зьліды, шатаны рагатыя. Ва ўзаемадзейні з імі (і станочымі, і адмоўным) у сельіна фармаваўся светапогляд: стаўленне да жыцця, смерці, працы... А як было ў гараджан?

— Я дык увогуле б не падзяляў персанажаў ніжэйшай міфалогіі (вызначэнне Фёдара Бусласева) на вясковых і гарадскіх, бо як не будзеце старацца, як не станеце спрабаваць даказаць, а ўсё роўна атрымаецца адно: усё мы ролам з... вёскі. З невялікай толькі розніцай: адзін стаў гараджанінам нядаўна, а прадкі другога нейкае стагоддзе таму назал. Скажу так, раз ужо вас гэта зашкавала: “гарадскія” архетыпы больш шэсна звязаны з апошнімі дасягненнямі, адкрыццямі ў розных галінах навукі. На “вясковых” усё ж больш было прымхлівасці, забабоннасці, але, давайце скажам такім чынам: першастваральнасці, да якой я заўсёды імкнуўся, і мяне гэта прыцягвае па-ранейшаму.

— Мара — багіня смерці. Ёсць тут нейкая роласць з марай чалавецтва жыць вечно?

гэта ад кораня “ягла” — мерцвячына. У прыватнасці, так ён мяне сам неаднаразова пераконваў. Гэты чалавек ва ўсім справаў разабрацца сам, імкнуўся дакапацца да ісціны. У нечым — рабіў гэта адмыслова выдатна, у ішым — крыху фантазіраваў, але не забываўся пра абавязковыя межы такой фантазіі. Дарчы будзе сказаць, сучасныя даследчыкі, імкнучыся выказаць сваю пазіцыю, непараўнальную ні з кім, даходзяць да смешных абагульненняў. Ні іхніх абагульненняў, ні іхніх доказаў, ні іхніх прозвішчаў пералічваць не буду. Пустое гэта...

— Ваша стаўленне да прымхы і замоваў?

— Вы блытаеце мёртвае з жывым і сумяшчаеце тое, чаго сумяшчыць ніколі нельга: прымхі — налёг першастваральнай фантазіі, страху, наўных тлумачэнняў, перадача таго, што чалавек сам не мог растлумачыць і таму прылічыў да чартоўскай сілы; замоўвы — жывы крышчаны ў розных галінах навукі. На “вясковых” усё ж больш было прымхлівасці, забабоннасці, але, давайце скажам такім чынам: першастваральнасці, да якой я заўсёды імкнуўся, і мяне гэта прыцягвае па-ранейшаму.

— Мара — багіня смерці. Ёсць тут нейкая роласць з марай чалавецтва жыць вечно?

— Мара — багіня смерці. Ёсць тут нейкая роласць з марай чалавецтва жыць вечно?

— У Акіябарскім раёне, у Бубнаўшчы, ёсць музей беларускіх міфалагічных істот пад адкрытым небам. Як вы ставіцеся да такой папулярызатыўнай нячыстай сілы?

— Мне вельмі імпануе, што многія спрабуюць нешта аднавіць, увескавечыць, высекчы з дрэва ці вылепіць з гліны і назваць гэта імем папулярнага дэманалагічнага, хтанічнага, першастваральнага архетыпа. Іншая справа, каб гэта хоць крыху адпавядала наўнай міфалогіі, фальклору, каб яно не паўставала простым плёнам фантазіі чалавека, які незнаёмы ці малазнаёмы з нашым багатым пластом духоўнай спадчыны, якая носіць назву “ніжэйшыя міфалагічныя персанажы”.

Ілюстрацыі ўзяты з Вікіпедыі.

(Заканчэнне.
Пачатак у №№ 2—4, 8, 9.)

“Кінашколу” на фільме Коршы “Першы выпрабаванні” прашоў і Валерыя Рыбараў. За яго дэбют у 38 гадоў з 20-хвіліннай навелай “Жывы зрэз”, вядома ж, тэма мінулага вайны — ён атрымаў прыз за лепшы фільм на II фестывале маладых кінематографістаў.

Перада мной даведнік “Беларускія пісьменнікі”. Магу адкрыць яго на 8-й, магу на 20-й, 10-й старонках — і бадай ва ўсіх месца нараджэння: вёска, сяло, хутар. І пісалі яны пра тое, што добра ведалі: пра вясковасе жыццё. Поўнаметражная карціна “Чужая бацькаўшчына” — экранізацыя Рыбаравым раманаў ураджэнца вёскі Варакомшчына Дзятлаўскага раёна Вячаслава Адамчыка. Перадвоенная Заходняя Беларусь: прадчуванне наваль, катастрофы, сутыкненне нацыянальных інтарэсаў беларусаў і палякаў, барацьба за зямлю, тую самую “бацькаўшчыну”, драматычныя любовныя калізіі — усё прагнівае, грунтоўна, глыбока.

Валерыя ў мастацкае кіно прыйшоў, маючы багаты вопыт дакументаліста; тонка, вобразна працуюць дакладна адабраныя дэталі побыту. Шмат дакументаў, уключаныя як сведчанні. Уражліва-пранізлівыя вобразы стварылі Ангеліна Бендава і Стэфанія Станюта — бязмежна таленавітыя беларускія актрысы.

З першых кадраў “Мяне клічуць Арлекіна” я адразу ж пазнаў тыпавы ваяцкі ішчэ царскай пабудовы: Парэчка — памежная з Літвой станцыя. Адсюль некалі шла галіна чыгункі на Друскенікі. Па прагледзе міжволі ўзнікла параўнанне служкі “Мяне клічуць Арлекіна” з серыялам “Апошнія лета дзяцінства”: і там, і тут — героі прыкладна равеснікі; і там, і тут — злом часу ў гісторыі краіны. У серыяле Рубінчыка — канец НЭПа, надзеі моладзі на іштаслівае жыццё ў маладой краіне СССР; у фільме Рыбарава — поўнае бязвер’е, непрытульнасць маладых у СССР на парозе развалу краіны.

Адсутнасць у герою мэта і веры хача б ува што, акрамя фізічнай сілы. Яны — і сам “Арлекіна”, у першую чаргу, — не разумеюць закону бясконасці лічбаў: да ўсякага вялікага можна дадаць “плюс адзін”. Якую заўгодна сілу можна змясціць у сілай большай, што і прыводзіць героя Алега Фаміна да краху.

Яго маладзёжная банда, “ваўкі”, змагаецца за справядлівасць у сваім разуменні, здымаюцца з безабаронных, беручы верх над такімі ж маладымі, але слабейшымі.

Але і ў другой банды такія ж паніяці, яны нават мацнейшыя... Зыходзіць “Арле-

Час перамен — не заўсёды да лепшага

Да 95-годдзя беларускага кіно

Наша кіно 80 — 90-х

кіна” Валерыя Рыбараў адразу ўстаў у шэраг майстроў беларускага кіно.

Паўтараю: творца не роўны сам сабе — і наступны фільм Рыбарава “Прыкаваны” нават не правал, а штосці большае.

Камплексуочы воіна-афганец — Уладзімір Гасцюхін — адзін селіцца ў дамку на скале. Туды пахляецца да яго дзятчына-скрыпачка — актрыса не тое, што іграць, нават проста трымаць скрыпку не ўмее. Ён ідзе ў пакой па лесвіцы, прыгаворваючы: “Нам трэба пагаварыць”. Ну дык гавары! Падняўшыся на дзве — тры прыступкі, ізноў: “Мне шмат чаго трэба сказаць”. Ну дык гавары ж — чаго марудзіш?!

Далей, селячы ўжо за сталом, прапанаваў: “Трэба паразмаўляць па душы”. Але ледзь яна запас нейкае ўдакладняючае пытанне, як ён узрываецца: “Што ты мне лезеш у душу?! — “Дык вы ж самі казалі...”

І ён увесь час бубніць змрочна: “Афган... Афган...”

Што — Афган?! Хача б для яснасці ўставілі нейкі кранальны факт, узрушваючы эпізод. Акцёр шурыць шырокіх магчымасцяў далі сцэнарную палітру з адной фарбай.

Між фільмамі ў Валерыя вялікія па часе разрывы. Агідна: два дзесяцігоддзі нічога не здымае. У нас — яшчэ адзін неадгруканы рэжысёр, неадазначаны таленавіты прафесіянал.

Летам 1984 года мяне запрасіў Элем Клімаў сыграць кагосці: ці то фашыста, ці то здрадніка ў яго карціне на партызанскую тэму “Ідзі і глядзі”. Загруканы працамі, заклапочаны неўладкаванасцю побыту — кватэраванне па чужых хатах з двума малымі, — ды яшчэ дазваляў ад Элема Германавіча, што здымае ўсё лета ў балотах, — ветліва адмовіўся.

Прагледжаны літэратура ўзрушыў... Сталеючы ад пачатку да фіналу падлетка Флёра... Раздзіраючы душу фінал. Клімаў, можна лічыць, закрыў партызанскую тэму.

Нядаўна, у чарговую горкую гадавіну хатынскай трагедыі ізноў паглядзеў па ТБ “Ідзі і глядзі”. Ізноў перажыў узрушэнне... Спрабаваў здагадацца: пэўна, вось гэты... а мо, вось гэты адоўны персанаж планавалі для мяне выдатны Майстар..

Мы пазнаёмліся яшчэ на фільме “Каханая” ў 1964-м. Юрыя Марухін — першы з нашых апэратараў, хто здымаў Мінск з верталёта: сядзеў проста ля ачыненай дзверы, звесцішы ногі, прымацаваны пасам. Гэтымі кадрамі ён выратаваў нашу з Глебавым песню “На ранку”: прапанаваў выкінуць сцэну пустой балбатні герою і ўставіць музычна-відавны кліп. Тое з кволага фільма адно і памятаецца.

Уладзімір Арлоў і Юрыя Марухін, 2001 год.

Кадр з фільма “Час выбраў нас”.

тарскі прыз “Імя Юрыя Марухіна”.

Юра гадзінамі чакаў жывапіснага заходу сонца, а на досвітку здымаў жыта, што падступала проста да вокнаў першага паверха “хрушчо-вак” новых мікрараёнаў горада.

Ён быў вельмі патрабавальным да літаратурнай асновы: са Сяіпававым “Апошні хлеб”, са Спешневым “Чорнае сонца” і “Хроніка ночы”, прэм’яраваны серыял Пташніка “Час выбраў нас”, з Чацверыковым “Зацішша”, “Сад” — амаль усюды годныя сцэнарыі.

І вось, што цікава: апэратары, якія працавалі з Валерыем Рубінчыкам, пазней падаліся ў рэжысуру: Таццяна Логінава, Юрыя Елхоў, Юрыя Марухін, быццам Рубінчык зараджаў іх нейкім “вірусам рэжысуры”. Марухін працаваў з ім на “Магіле льва” — і з часам таксама стаў пастаноўчыкам.

Усе карціны, пастаўленыя былі апэратарамі, атрымаліся ўдалымі. Лепшыя фільмы Марухіна рэжысёра: “Радаўніца”, “Маці ўрагана” — беларуская тэма, буйная нацыянальная літаратура.

Ён бы паспяхова здымаў і далей... Апошні раз кантактаваў з ім падчас пазедкі вясной 2001 года ў Дзяржынск, дзе ён, як старшыня Праўлення Саюза кінематографістаў, прадстаўляў працаўнікам кінаархіва і запрошаным глядачам мой фільм “Побач з ім”, прысвечаны 100-годдзю дня нараджэння класіка нашага кіно Уладзіміра Корш-Сабліна.

А ў снежны яго не стала. Карыфей мультыплікацыі Ігар Воўчак зняў аб ім карціну-ўспамін “Наш Юрыя”, а на “Лістападзе” існуе апэра-

Юрыя Дубровіна “Яго адпачынак”. Але нават “вока майстра” не выратавала кволы сюжэцік на вытворчую тэму пра нейкія каталізатары ці то аналізатары... Затым ён сам зняў серыял “Наша прызыванне” — мелся на ўвазе педагогіка 70-х, але з рэтраспектывай у 20-30-я — улюбёную эпоху Палокі: узгадаем славуто “Рэспубліку ШКІД”, наступную расійска-беларускую карціну “Вяртанне браненосца”.

Неблагія акцёры — спрэс маскоўскія, канешне, нашых Гена і ведаць не хачеў — іграюць пераканаўча, але нешта зусім далёкае ад нас і талы, і тым больш сёння. Побач з “педагагічным” па тэме “Дажывем да панядзелка”, “Чучала”, “Пацаны” — школьны серыял “Наша прызыванне” кволы, занудны.

Але ў 2007-м на “Беларусьфільме” паўтаралі жарт: “Фільм “Вока за вока” здымае Палока!”

Літаратурнай падставай стала невялікая аповесць

шляхты, кшталту: Воўк-Машоўскі, Рак-Лымарэўскі... І яшчэ: штодзень Геннадзь Іванавіч прыносіў на здымкі новыя, укладзеныя ролкі выканаўца — сам жа аўтар сцэнарыя! — і абяцаў у канцы кожнай змены з нязменнай усмешкай: “Да заўтрашняй здымкі яшчэ штосці вам прывяду”. І назаўтра мы, акцёры, атрымлівалі паперкі з выразамі, напісанымі рукою Палокі: дакладныя, пранізліва-вострыя, смешныя і заўсёды — парадаксалыныя. Як у жыцці.

Здалася б, наперадзе — бясконасца нарастаючы росквіт вытворчасці Але...

Але наперадзе сумна-небяспечныя 90-я: развал СССР, развал адзінай усеагульнай сеткі кінапракату, адсюль — развал кінавытворчасці.

“Беларусьфільм” кліруе, ешчэ на паўтузін “студыяк” з майстрамі на чале, шыльдачкі на кожнай дзвяры: “Ташыяна”, “Грамада”, “Імя Ю. Тарыча”, “Спадар Д.”, “Акарына”, “Сінемарк”... Вось яна ўрашце — жаданая незалежнасць!

З’яўляюцца спонсары са сваімі трыма мэтамі: атрымаць 500 працэнтаў набывку, заваяваць “Оскара” і дамагчыся ўзаемнасці актрысы-герані фільма. Ведаю дакладна: дзве першыя мэты нікім дасягнутыя не былі.

У 1991-м у студыі “Грамада” Барыса Гарошкі я экранізаваў аповесць Віктарыі Токаравы “Хопці энд”, які потым неаднаразова дэманстраваўся па тэлебачанні. Чым ганаруся: “Хопці энд” на штогоднім выніковым паказе беларускіх фільмаў атрымаў прыз з важнай для мяне фармулёўкай: “За павягу да беларускіх артыстаў”.

Што далей? Развал. Не стала былога дзяржфінансавання, ніхто не меў вопыту наладжвання пракату фільмаў, і як следства: уцечка кадраў. Лёсавызначальнае пытанне: ці ўвогуле беларускае кіно?

І вось, як звычайна ацэнвалі талы, “у наш цяжкі час” — цуд — прадэманстраваны т/а “Тэлефільм” Дзяржтэлерадыёкампаніі Беларусі!

У цікавы час выжылі і ўдала паспрабавалі стварыць. Ды — надзвычай паспяхова.

Уладзімір АРЛОЎ,

кінарэжысёр

Фота з архіва аўтара

і з Сеціва

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

Новы раздзел — "Сусвет Язэпа Драздовіча".

Выставы:

- Унікальная выстава да 100-годдзя мастацкага аб'яднання УНОВІС
- "Нас зразумоўце праз 100 гадоў. Лазар Хідэль" — да 15 сакавіка.
- Персанальная выстава Кастуся Качана "Радзімаю зараваны" — да 15 сакавіка.
- Персанальная выстава Віктара Маркаўца "Класіка і этнамадэрн" — да 15 сакавіка.
- Выстава жывапісу і графікі Юрыя Хілько "Цень ветру" — да 16 сакавіка.
- Выставачны праект Вольгі Сазыкінай "Пра шкло".

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВОЎ XIX СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага ручніка.
- Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў альбо саломалляценні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ПІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- 7 — Канцэрт "Зоркі сусветнага балета. Ад класікі да мадэрну".
- 13 — "Лебядзінае возера" (балет у 3-х дзеях) П.Чайкоўскага. Дырыжор — Мікалай Калядка.
- 13 — Канцэрт "Горад закаханых". Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.
- 13 — "Лебядзінае возера" (балет у 3-х дзеях)

У МІНСКУ ГАЗЕТА "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"

Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".

Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".

Праспект Незалежнасці, 44.

Вуліца Валадарскага, 16.

Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
- Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка **VKL3D**.
- Акцыя "Воляе п'яніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы:

- Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
- Выстава "Ад рымскага дзяржавы да беларускага рубля".
- Выстава "Успаміны" — да 5 сакавіка.
- Выстава, прысвечаная творчым дасягненням мастака-пастаноўшчыка Кацярыны Булгакавай "...Ад ідэі да тэатральнай сцэны..." — да 15 сакавіка.
- Фотавыстава "Міхайлаўскае. Кабінет Пушкіна" — да 22 сакавіка.
- Выставачны праект «Скарбонка добрых дробязяў» — з 10 да 29 сакавіка.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ ІЗ'ЕЗДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."
- Інтэрактыўная выстава "Play! Гісторыя мультфільмаў" — да 5 сакавіка.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.

- Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:

- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
- Атракцыён "Стужачны лабірынт".
- Атракцыён "Лазеры квізт".

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:

- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
- Атракцыён "Стужачны лабірынт".
- Атракцыён "Лазеры квізт".

П.Чайкоўскага. Дырыжор — Мікалай Калядка.

- 13 — "Кошчын дом" (опера ў 2-х дзеях) П.Вальдтгарта. Дырыжор — Алег Лясун. Пачатак а 12-й.
- 13 — "Анюта" (балет у 2-х дзеях) В.Г.Аўрыліна. Дырыжор — Іван Касцяцкі. Пачатак а 18-й.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.

- 7, 14 — "Вар'ятка" (трагіфарс у 2-х дзеях) Н. Птушкінай. Прэм'ера.

"Модныя дамы ў Нясвіжы" — да 5 сакавіка.

Аснову экспазіцыі складае калекцыя Музея ў Небарове і Аркады (Польшча). У праекце задзейнічаны: прыватная калекцыя князя Мацея Радзівіла, Фонд "Nomina Rosae" (Польшча), Музей "Замкавы комплекс "Мір" (Беларусь).

- Гістарычны квізт "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках.
- Ратуша: г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Квізт "Выхадкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Міжнародная выстава гістарычных карт "Аб ядноруаваючы прастору і час" — да 29 сакавіка.
- Тэатрылізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўдалалнікі: шлях праз стагоддзі".
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гошці да Пана Кханкуна".
- Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
- Тэматычная экскурсія з элементамі квізта для дзяцей "Інтрыгі Купідона".
- Музейныя камунікацыйныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
- Квізт "Белы слон".
- Дзіцячая тэатрылізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вясялля.
- Музейная фоталяўцоўка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст.".
- Выстава "Песня — душа народа" (да 80-годдзя Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы імя Р. Шырмы) — да 3 сакавіка.
- Выстава "Білет у савецкае дзяцінства" — да 22 сакавіка.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Пазія вышэйшай" — да 29 сакавіка.

Майстар-класы:

- Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
- Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Свардлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінамастаства".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл.: +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66. Музей працуе: аўторак-нядзеля з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), панядзелак - выхадны.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Нашчадкі Вялікай Перамогі" (сумесна з ГА "Бабурыўская гарадская дзіцяча-юнацкая гарадская студыя выяўленчага мастацтва "Вясёлка") — да 27 сакавіка.

Экспазіцыі:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
- Праект "Вайна і мір. Беларусь памятае", ініцыяваны да 75-годдзя Перамогі.
- Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
- Тэатрылізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
- Музейныя майстар-класы і заняткі.

- 10 — "Бетон" (візуальная пазія) Я. Карняга.
- 11 — "Мудрамер" (сатырычная камедыя) М.Матукоўскага.
- 12 — "Дзед" (трагікамедыя) В.Паніна.
- 13 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменка.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"
г. Мінск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 14 — "Горад клоўна Піка" (Тэатральна-цыркавая фантазія на 1 дзень). Пачатак аб 11-й.

■ Мультымедыыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".

- Пешая экскурсія "Мясціны Коласа ў Мінску".
- Інтэрактыўныя праграмы для сямейнай наведвальнікаў, квізт-гульні "Таямніцы дома Песняра".

Акцыі:

- "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музей).
- Вяшчаванне ад музея, фотасесія "У дзень вясялля — у музей!"

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы музея

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛ'ЯВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

■ Адноўленая экспазіцыя "Адкрытыя жывапісу" (візуальная рэтрспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамял'ява).

- Выстава "Леаніду Шчамял'яву — 97. Графіка з сямейнай калекцыі" — да 19 сакавіка.
- Рэтрспектыўная выстава жывапісу і графікі "Пра жанчын і пра вясну ..." — з 4 сакавіка да 19 сакавіка.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхалу Савіцкаму.
- "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
- Выстава "Дамскія штучкі" — да 8 сакавіка.
- Персанальная выстава жывапісу Раісы Сіплевіч **PATSINKA** — да 8 сакавіка.
- Выстава "Сны аб Францы" — да 29 сакавіка.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Выставачныя праекты:

- "Мінск у гістарычнай прастору. Картаграфічны кабінет".
- "Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі".
- "Археалагічныя артэфакты ў XII — XIX стст."
- Прэзентацыя серыі жывапісных работ "Імя ў гісторыі Мінска. Гістарычныя асобы ў партрэтах сучасных мастакоў" — 3 сакавіка. Пачатак а 17-й.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

- Пастаянная экспазіцыя.

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

- "Сані • вазок; каліска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі жывага транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
- Віртуальная гульні "Карэты майстар".

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

- Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Нальшанскія сустрэчы" — да 29 сакавіка.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

- "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ М'СТА"
г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

- Выстава работ Ганны Сіплевіч "Шмат літар" — да 15 сакавіка.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАУЧЫ МУЗЕЙ
г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2. Тэл. (8-01597) 2 14 70.

- Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
- Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
- Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ
г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

- Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
- Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жывяцтва", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА
г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс: 290 60 10.

- Выстава твораў эстонскіх мастакоў — да 8 сакавіка.